

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen och vissa andra lagar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att sjukförsäkringslagen, arbetsavtalslagen, lagen om barn- dagvård, lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn samt lagen om ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas skall ändras så, att familjerna har smidigare möjligheter än för närvarande att sammanjämka arbets- och familjelivet enligt familjens behov. Det föreslås att fädernas disponibla faderskapsledighet förlängs genom att fäderna får möjlighet att vara lediga en månad utan avbrott. Detta genomförs så, att fadern utöver gällande 18 vardagar skall ha rätt att vara faderskapsledig i tolv vardagar omedelbart efter föräldraledigheten, om han varit föräldraledig de tolv senaste vardagarna. Det föreslås att adoptivfädernas faderskapsledighet förlängs från gällande sex vardagar till 18 vardagar. Dessutom föreslås att adoptivfäderna i likhet med andra fäder skall ha rätt till ovan beskrivna förlängning av faderskapsledigheten, förutsatt att de varit föräldralediga i tolv vardagar.

Det föreslås att det gällande systemet med föräldraledigheter ändras så, att småbarnsföräldrar ges möjlighet att också vara partiellt föräldralediga. Enligt propositionen kan modern och fadern samtidigt vara partiellt föräldralediga genom att komma överens om deltidarbete med sina arbetsgivare, dock så att bara en förälder vårdar barnet åt gången. Föräldrarna delar ansvaret för vården av barnet genom att samtidigt vara partiellt vårdlediga och deltidarbete. Avtal om deltidarbete skall ingås för minst två månader. På mot-

svarande villkor skall även företagare ha rätt till partiell föräldrapenning.

Enligt propositionen görs familjeledigheterna smidigare också i sådana situationer där det samtidigt föds två eller flera barn i familjen. Om familjen så önskar kan den förlängning av föräldrapenningsperioden som avses i 23 § 2 mom. sjukförsäkringslagen då användas antingen delvis eller i sin helhet under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden eller, liksom nu, efter föräldrapenningsperioden.

Det föreslås att bestämmelserna om fastställandet av moderskapspenning ändras så, att moderskapspenningen skall kunna överföras till fadern också i andra situationer än när modern avlider. Enligt propositionen skall fadern ha rätt till föräldrapenning under moderskapspenningsperioden också i händelse av att modern på grund av sjukdom inte förmår vårda sitt barn. Dessutom föreslås att ansökningsförfarandet inom systemet med ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas skall förenklas så, att arbetsgivaren med en enda blankett kan ansöka om ersättning inom sex månader efter moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningsperioden. Ersättning skall också betalas för semesterdagar som överförts till sparad ledighet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2003 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2003.

ALLMÅN MOTIVERING

1. Sammanjämkning av arbets- och familjeliv

I det finländska samhället har man på olika sätt försökt göra det möjligt för föräldrar till barn i olika åldrar att nå ett fullödigt föräldraskap och samtidigt trygga deras möjligheter att delta i arbetslivet. Utgångspunkten har varit att med hjälp av alternativa stöd- och servicesystem åstadkomma olika valmöjligheter som beaktar olika livssituationer och syftar till att sammanjämka yrkesutövning och vård av barn.

Sammanjämkningen av arbets- och familjeliv främjas särskilt genom familjeledigheter. Syftet med familjeledigheterna är att underlätta småbarnsföräldrarnas möjligheter att sammanjämka arbets- och familjelivet när det finns små barn i familjen eller när familjen har drabbats av sjukdom eller olycka som förutsätter att arbetstagaren är borta från arbetet. Enligt regeringsprogrammet, enligt den inkomstpolitiska överenskommelsen som centralorganisationerna på arbetsmarknaden ingick den 17 november 2000 och enligt regeringens redogörelse till riksdagen om barns och ungas välfärd är avsikten att ytterligare utveckla systemet med familjeledigheter så att arbete och familjeliv kan sammanjämkas allt smidigare.

Familjeledigheterna gör det möjligt för småbarnsföräldrar att vara borta från arbetslivet en viss tid för att vårda sina barn och växa tillsammans med barnen. För familjernas olika behov finns det flera former av familjeledigheter, som enligt arbetsavtalslagen är moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet, vårdledighet, partiell vårdledighet och tillfällig vårdledighet samt frånvaro av tvingande familjeskäl. Genom bestämmelserna om familjeledigheter tryggas bägge föräldrarnas rättighet till frånvaro från arbetet för att på heltid vårda spädbarn, på del- eller heltid vårda barn under tre år eller på deltid vårda barn under skolåldern eller barn det första läsåret i skolan samt tillfälligt vårda barn under tio år. Arbetstagarna har dessutom rätt att tillfälligt vara borta från

arbetet för att sköta en familjemedlem eller någon annan närmaste anhörig, om det är nödvändigt av tvingande orsak i samband med en sjukdom eller olycka.

När familjeledigheterna upphör har arbetstagaren rätt att återvända till sitt tidigare arbete. Om detta inte är möjligt, skall arbetstagaren erbjudas arbete som motsvarar det tidigare arbetet. En arbetstagare får inte sägas upp på grund av graviditet och inte heller därför att arbetstagaren har meddelat att han eller hon blir familjeledig.

Utkomsten för småbarnsfamiljer som är moderskaps-, faderskaps- eller föräldralediga tryggas genom föräldradagpenningar enligt sjukförsäkringslagen. Dagpenningarnas storlek bestäms på basis av de ledigas förtjänster. Beskattningen utjämnar också för sin del de minskade inkomsterna under föräldradagpenningsperioderna. Enligt kollektivavtalet kan arbetstagarna dessutom få lön under moderskapsledigheten. Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen betalas i regel till arbetsgivaren för den tid som arbetstagaren har rätt att få lön.

Familjeledigheterna fördelar sig fortfarande ojämnt mellan män och kvinnor. Av kvinnorna är alla moderskapslediga och nästan alla är fortfarande föräldralediga efter moderskapsledigheten. År 2000 påbörjades ca 55 500 nya moderskapspenningsperioder och under kalenderåret utbetalades moderskapspenning till mer än 97 000 mödrar. År 2000 betalades faderskapspenning till mer än 42 000 fäder. Omkring två tredjedelar av fäderna utnyttjade sin rätt att vara faderskapslediga, medan bara ca 2 %, mindre än 1 500 fäder, delade på familjens gemensamma föräldraledighet med barnets mor. År 2000 var fäderna faderskapslediga i genomsnitt i 13 vardagar och en tredjedel av fäderna tog ut hela faderskapsledigheten.

Under de senaste åren har det småningom blivit vanligare att fäderna är faderskapslediga. Antalet faderskapslediga fäder har ökat, men den genomsnittliga längden på faderskapsledigheten har förblivit nästan oförändrad. Antalet familjelediga fäder har mins-

kat en aning jämfört med början av 1990-talet.

En rätt stor del av familjerna använder vårdledigheten efter föräldraledighetsperioden. För alla familjer som avslutade föräldrapenningsperioden 2000 gällde att i 78 % av familjerna stannade den ena föräldern hemma för att vårda barnet. För mer än hälften av dessa blev den första hemvårdsstödperioden längre än ett år. Det finns inte några statistiska uppgifter om hur pass allmänt vårdledigheten har använts under de senaste åren. Folkpensionsanstalten började samla uppgifter om användningen av vårdledighet i september 2001.

2. Nuläge

Moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet

Personer som arbetar i Finland har enligt 4 kap. 1 § arbetsavtalslagen rätt till ledighet från arbetet med anledning av graviditet och nedkomst eller för vård av barn under den tid de enligt sjukförsäkringslagen har rätt att få moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning. Syftet med moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningen är att ersätta den förälder som är ledig för att vårda barnet för utebliven förvärsinkomst på grund av ledigheten samt garantera grundskyddet för dem som saknar inkomster. Enligt gällande sjukförsäkringslag kan föräldradagpenningar inte utbetalas partiellt.

En i Finland bosatt föderska har rätt till moderskapspenning om graviditeten har varat minst 154 dagar och om hon har varit försäkrad i Finland i minst 180 dagar omedelbart före tidpunkten för den beräknade nedkomsten. Graviditetens längd påvisas med läkarintyg eller intyg från hälsovårdscentralen. Rätt till moderskapspenning inträder tidigast 50 och senast 30 dagar före den beräknade nedkomsten. Moderskapspenningsperioden upphör när förmånen har betalats för 105 vardagar. Vardagar som berättigar till dagpenning är enligt sjukförsäkringslagen alla andra dagar utom söndagar och söckenhelger samt självständighetsdagen och första maj.

Till en försäkrad som är havande betalas

enligt lagen särskild moderskapspenning, om hennes arbetsuppgifter eller arbetsförhållanden äventyrar hennes eller fostrets hälsa. Dessutom förutsätts att riskfaktorn inte kan elimineras och att arbetsgivaren inte kan ordna annat arbete för arbetstagaren på det sätt som avses i arbetsavtalslagen och att hon av den orsaken måste vara borta från arbetet före den egentliga moderskapspenningsperioden. Med stöd av arbetsavtalslagen skall arbetsgivaren för graviditetstiden flytta arbetstagaren till andra uppgifter som är lämpliga med beaktande av hennes arbetsförmåga och yrkesskicklighet, om inte ovan nämnda riskfaktor kan elimineras på arbetsplatsen.

En i Finland bosatt fader har rätt till faderskapspenning, om han deltar i vården av barnet och om han under denna tid inte är i förvärsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Med arbete avses arbete som utförs som anställd hos någon annan samt eget arbete. Som eget arbete betraktas arbete som sökanden utför i sitt eget eller en familjemedlems företag, affärsrörelse, yrke eller jord- och skogsbruk, självständigt vetenskapligt arbete samt studier motsvarande huvudsyssla vid läroanstalt eller på yrkeskurser. Som förvärsarbete betraktas även distansarbete. För faderskaps- och föräldrapenning till fadern förutsätts dessutom att fadern bor i gemensamt hushåll med barnets mor, i äktenskap eller som samboende.

Faderskapspenningsperioden omfattar 1—18 vardagar. I början av oktober 2001 ändrades sjukförsäkringslagen så att fadern kan ta ut faderskapspenningsdagarna när som helst under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden under högst fyra sammanhängande perioder. Faderskapsledighetsdagarna kan inplaceras enligt familjernas behov under 1—4 perioder under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Ändringen av sjukförsäkringslagen har utvidgat användningsmöjligheterna i fråga om faderskapsledigheten. Ändringen syftade till större överensstämmelse mellan lagbestämmelserna och familjernas individuella behov.

Rätt till föräldrapenning inträder efter moderskapspenningsperioden. Föräldrapenning betalas till i Finland bosatta mödrar eller fäder, om sökanden varit försäkrad i Finland i 180 dagar före den beräknade tidpunkten för

nedkomsten och modern har varit på efterkontroll inom 5—12 veckor efter nedkomsten. Bestämmelserna om föräldrapenning tillämpas på barnets fader, om han är gift med barnets moder och inte lever åtskilda från henne på grund av söndring i äktenskapet. Bestämmelserna tillämpas också på sambo som lever i gemensamt hushåll med barnets moder. Till skillnad från detta har barnets fader rätt till föräldrapenning om modern inte deltar i vården av barnet, även om modern och fadern inte längre lever i gemensamt hushåll.

Föräldrapenning betalas enligt familjens val till modern eller fadern. Föräldrapenning betalas för samma tid bara till en försäkrad och beloppet av föräldrapenningen bestäms alltid enligt mottagarens egna arbetsinkomster. För ett barns födelse betalas föräldrapenning för 158 vardagar. Om det samtidigt har fötts fler barn än ett förlängs perioden med 60 vardagar för varje barn räknat från det andra barnet. I fråga om prematurer förlängs föräldrapenningsperioden med så många vardagar som moderskapspenningen har tidigarelägs från 30 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten. Utbetalningen av föräldrapenning upphör när den försäkrade får rätt till ny särskild moderskaps-, moderskaps- eller föräldrapenning.

Om barnets moder avlider under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden utbetalas den dagpenningförmån som inte betalats till modern till barnets fader i form av föräldrapenning eller till någon annan försäkrad som svarar för omvårdnaden om barnet, dvs. till en försäkrad som vårdar barnet. Rätt till föräldrapenning inträder vid den tidpunkt från och med vilken den försäkrade har svarat för omvårdnaden om barnet. Föräldrapenning betalas för högst så många vardagar som moderskaps- och föräldrapenning inte betalats på grund av att modern har avlidit.

Föräldrapenning kan också betalas till en försäkrad som tagit ett barn under sju år i sin vård med avsikt att adoptera barnet. För erhållande av föräldrapenning förutsätts då att adoptivmodern eller adoptivfadern deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet och har varit försäkrad i Finland i 180 dagar omedelbart innan barnet tagits i vård. En adoptivförälder

har inte rätt till föräldrapenning, om det barn som adopteras är barn eller adoptivbarn till maken eller sambon.

Adoptivföräldrars föräldrapenningsperiod börjar den dag då barnet tagits i vård i avsikt att adopteras. Föräldrapenning betalas tills det har förflutit 234 vardagar sedan barnet föddes. Tiden räknas från följande vardag efter den dag då barnet föddes. Om barnet tas i vård senare än 54 vardagar efter födelsen och innan barnet har fyllt sju år, betalas föräldrapenning dock för minst 180 vardagar. Föräldrapenning betalas inte samtidigt till adoptivmodern och adoptivfadern. Föräldrapenning betalas inte till adoptivföräldrarnas sambo fastän sambon vårdar adoptivbarnet. Adoptivfadern kan få faderskapspenning för högst sex vardagar.

Enligt arbetsavtalslagen har modern och fadern rätt att vara föräldralediga i högst två perioder. Varje föräldraledighetsperiod skall omfatta minst tolv vardagar. Moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet och dess längd skall anmälas till arbetsgivaren senast två månader före den planerade ledighetens eller den lediga periodens början. Om arbetstagaren har behov av att av grundad anledning ändra tidpunkten för de anmälda moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledigheterna, skall arbetsgivaren underrättas om ändringen senast en månad före den anmälda tidpunkten för inledandet av ledigheten. Tidpunkten för moderskaps- och faderskapsledighet kan dock ändras genom att detta anmäls så snart som möjligt, om ändringen är nödvändig på grund av barnets födelse eller barnets, moderns eller faderns hälsotillstånd. I samband med adoption skall föräldraledighet eller ändring av anmäld föräldraledighet anmälas så snart som möjligt.

För ändring av tidpunkt för ledighet under andra tider än i samband med barnets födelse förutsätts grundad anledning. Som grundad anledning för ändring av tidpunkten för ledigheten betraktas en sådan oförutsedd och väsentlig ändring i villkoren för vården av barnet som arbetstagaren inte har kunnat beakta när ledigheten anmäldes. Exempel på sådana grunder är att barnet eller den ena föräldern drabbas av en allvarlig eller långvarig sjukdom eller avlider, att föräldrarna flyttar isär eller skiljer sig att någon annan vä-

sentlig förändring inträffar i villkoren för vården av barnet. Om ledigheten avbryts skall arbetstagaren återvända till arbetet.

Stöd för vården av små barn

En förälder till eller annan vårdnadshavare av barn under skolåldern har rätt att för barnet få en dagvårdsplats eller familjedagvårdsplats som kommunen ordnar. Som ett alternativ till dagvård som kommunen ordnar kan föräldrar till barn under tre år välja en annan vårdform och hos Folkpensionsanstalten ansöka om stöd för hemvård av barn eller stöd för privat vård. Bägge kan vara förenade med vårdpenning och ett inkomstrelaterat vårdtillägg. Stöd för vård av barn betalas för ordnande av annan vård än kommunal vård. Rätt till kommunal dagvårdsplats och till stöd för vård av barn som Folkpensionsanstalten betalar inträder efter föräldrapenningsperioden enligt sjukförsäkringslagen. Stöd för hemvård kan fås för barn under tre år och för ett syskon under skolåldern som vårdas hemma tillsammans med honom eller henne. Stöd för privat vård omfattar alla barn under skolåldern.

Om ett nytt barn föds i familjen kan vårdpenning och vårdtillägg inom stödet för hemvård eller privat vård betalas för familjens övriga barn också under föräldradagpenningensperioden. I vårdpenning betalas då bara skillnaden mellan de kalkylerade vårdpenningarna och moderskaps- och föräldrapenningen. Föräldradagpenning beaktas som inkomst i vårdtillägget.

Ersättning för semesterkostnader

Enligt semesterlagen intjänar arbetstagaren semester för tiden för moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet. Med stöd av lagen om ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas (238/1994) har arbetsgivaren rätt att få ersättning ur sjukförsäkringsfonden, om arbetsgivaren har betalt semesterlön eller semesterersättning för den tid arbetstagaren har fått moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning. Lagen trädde i kraft vid ingången av semesterkvalifikationsåret den 1 april

1994. Lagen syftar till att utjämna arbetsgivarnas kostnader på grund av barnafödslar, i synnerhet inom kvinnodominerade branscher.

Enligt 3 § lagen om ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas skall ersättningen betalas till arbetsgivaren i efterhand när arbetsgivaren har betalt hela den semesterlön eller semesterersättning som gäller kvalifikationsåret. I fråga om sökande och betalning av ersättning samt vid sökande av ändring skall förfaras så som sjukförsäkringslagen stadgar om arbetsgivares rätt att få ersättning för lön som han har betalt.

Arbetsgivaren har rätt att få ersättning för varje kalendermånad under vilken semester har intjänats under den tid föräldradagpenning betalats, förutsatt att antalet dagpenningdagar uppgår till minst 14 under kalendermånaden. Ersättning betalas för 2,5 dagar per kalendermånad och ersättningen motsvarar den föräldradagpenning som betalats per dag till arbetstagaren för den tid under vilken semester intjänats. I ersättning betalas inte mera än det belopp som arbetsgivaren har varit skyldig att betala i semesterlön eller semesterersättning. I lagen anges inte hur stor ersättning för semesterkostnader som skall betalas i en situation där föräldrapenning varierar under kalendermånaden. Vid verkställigheten har lagen tillämpats så, att i en sådan situation uträknas ett genomsnittligt belopp av föräldradagpenning på basis av den dagpenning som faktiskt betalats under den aktuella kalendermånaden. Om ersättning för semesterkostnader söks av flera arbetsgivare, fördelas det beviljade beloppet i förhållande till den lön de betalt på samma sätt som i fråga om moderskaps- och föräldrapenning med stöd av 28 § sjukförsäkringslagen.

Semesterpenning och semesterpremie är inte ersättningsgilla kostnader. Arbetstagaren kan komma överens med sin arbetsgivare om att semesterdagar tas ut senare som sparad ledighet. Semesterdagar som inte tagits ut senast den 30 april året efter kvalifikationsåret anses automatiskt ha överförts till sparad ledighet. Ersättning betalas inte för den del av semestern som överförts till sparad ledighet. Om anställningen upphör mitt under kvalifikationsåret och semesterlön betalas,

börjar också tiden för ansökan om ersättning för semesterkostnader löpa samma dag. När en arbetstagare blir vårdledig börjar ansökningstiden däremot inte löpa, om anställningen inte upphör.

Ersättning för semesterkostnader skall sökas retroaktivt inom fyra månader efter det att hela semesterlönen har betalats, för varje kvalifikationsår dock alltid senast före utgången av augusti månad året efter kvalifikationsåret. Ersättning skall sökas senast vid nämnda tidpunkt, även om en del av semesterdagarna har överförts till sparad ledighet, vilket innebär att ersättning för dem inte heller kan sökas senare.

3. Bedömning av nuläget

För att barnfamiljernas vardag skall underlättas och för att man skall åstadkomma ett system som styr en mera jämlik användning av familjeledigheterna förutsätts både med hänsyn till småbarnsföräldrarna och arbetsgivarna ändringar i möjligheterna att använda familjeledigheter och en förstärkning av den praxis som styr en jämnare användning. Det ligger både i barnens och deras föräldrars intresse att arbete och familjeliv kan sammanjämka bättre än för närvarande. Genom det gällande systemet med föräldraledigheter försöker man stöda familjernas möjligheter att sammanjämka arbets- och familjelivet enligt familjens egna behov och möjligheter. För sammankoppling av arbets- och familjeliv förutsätts framför allt att småbarnsföräldrarna har möjlighet att ordna sin arbetstid på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på arrangemangen för vården av barnen.

Förändringarna i arbetslivet har dock lett till situationer där föräldraskapet blivit allt hårdare trängt. Föräldrarna i barnfamiljer deltar i arbetslivet oftare än män och kvinnor i genomsnitt. Av mödrarna till barn under tre år som är berättigade till stöd för hemvård förvärvsarbetar bara var tredje. Av mödrarna till äldre barn deltar en majoritet i arbetslivet, 70 %. Faderskapet påverkar däremot inte männens förvärvsarbete. Männen förvärvsarbetar lika allmänt oavsett barnets ålder.

Finländska föräldrar arbetar i allmänhet heltid. Finland avviker från många länder i

Europa i fråga om att det är vanligt att kvinnor förvärvsarbetar på heltid. Föräldrarna i barnfamiljer har också långa arbetsveckor. Deras sammanlagda arbetstid per vecka är klart längre än barnlösa pars. I synnerhet männen har långa arbetsdagar också när barnen är små. Statistiska uppgifter ger vid handen att mödrarna visar smidighet enligt de krav som barnets åldersstadium ställer närmast genom att reglera sitt deltagande på arbetsmarknaden och än så länge bara i liten utsträckning genom arbetstidsarrangemang. För närvarande grundar sig fädernas smidighet åtminstone inte på minskade arbetsinsatser.

Familjeledigheterna fördelar sig fortfarande ojämnt mellan föräldrarna trots att användningen av familjeledigheter har gjorts smidigare i lagstiftningen och riktats till mödrarna och fäderna på lika grunder. Kvinnorna ansvarar huvudsakligen för vården av nyfödda, därför att alla kvinnor är moderskapslediga i cirka fyra månader och ofta också helt och hållet föräldralediga. På motsvarande sätt delar bara ca 2 % av fäderna vårdansvaret på heltid med modern genom att vara föräldralediga. I dag är fäderna däremot allt oftare faderskapslediga.

En jämnare användning av familjeledigheterna har legat i i synnerhet kvinno- och arbetskraftsdominerade branschers intresse, vilket skulle innebära att också den kostnadsbelastning som ledigheterna medför för arbetsgivarna skulle fördelas mera vidsträckt på olika arbetsgivare. Som en lösning för att främja en jämnare användning av familjeledigheterna har setts att fäderna på ett starkare sätt deltar i familjens vardag genom att fädernas disponibla ledigheter utökas. I t.ex. Sverige har det sedan 1995 funnits en faderskapsperiod på en månad uteslutande för fäderna. Vid ingången av 2002 förlängdes den till två månader. För reformen 1995 var omkring hälften av fäderna föräldralediga. Reformen har ökat antalet föräldralediga fäder till 75 %. Antalet fäder som varit föräldralediga i en månad har likaså ökat från 30 till 50 %.

Enligt gällande system med dagpenning enligt sjukförsäkringen har det inte varit möjligt att betala dagpenning partiellt i någon situation. Endast om föräldern börjar arbeta

under moderskaps- eller faderskapsperioden betalas dagpenning till minimibelopp för dagarna i arbete. I fråga om en ändamålsenligt användning av föräldraledigheterna har det setts som en brist att t.ex. föräldraledighet inte har kunna kombineras med deltidsarbete för föräldrarna. Moderns och faderns möjlighet att dela på föräldraledigheten utnyttjas för närvarande i liten utsträckning. Det ansetts nödvändigt att utveckla mångsidigare möjligheter att dela på familjeledigheterna, t.ex. med hjälp av föräldraledighet på deltid.

Också faderskapsledigheten för adoptivfäder har uppmärksammats i flera olika sammanhang. Det har setts som ett missförhållande att adoptivfädernas faderskapsledighet är betydligt kortare än biologiska faders. Riksdagen förutsatte i sitt svar på regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 23 och 30 § sjukförsäkringslagen (RSV 111/2000—RP 131/2000 rd) att regeringen vidtar åtgärder för att adoptivfäder och fäder till flera samtidigt födda barn skall få rätt till faderskapspenning under en längre tid än nu. Adoptivfäder har rätt att vara faderskapslediga i sex vardagar under föräldrapenningsperioden för adoptivföräldrar. Genom nämnda proposition ändrades bestämmelserna om andra än adoptivfäders föräldraledighet så, att faderskapsledigheten fritt får användas enligt familjens behov i 1—4 perioder under moderskaps- och faderskapspenningensperioden. Tidigare hade även biologiska fäder rätt att vara faderskapslediga i högst sex vardagar under föräldrapenningsperioden, då 6—12 vardagar skulle tas ut under moderskapspenningensperioden.

För att trygga familjens utkomst betalas föräldrapenning till föräldrarna med anledning av barns födelse så som föreskrivs i sjukförsäkringslagen. Enligt gällande sjukförsäkringslag kan rätten till föräldrapenning inte överföras till t.ex. fadern när modern på grund av sjukdom inte förmår vårda sitt barn under moderskapspenningensperioden. I praktiken blir barnets fader då tvungen att vara ledig utan lön från sitt arbete, om han önskar stanna hemma för att vårda sitt barn. Enligt gällande bestämmelser kan en dagpenningförmån enligt sjukförsäkringslagen betalas till fadern under moderskapspenningensperioden bara om barnets moder dör under mo-

derskapspenningensperioden. Det har ansetts nödvändigt att också moderns utnyttjade rätt till dagpenning bör kunna överföras till fadern även i andra situationer än vid dödsfall.

Det har ansetts att det finns utvecklingsbehov också inom systemet för utjämning av semesterkostnaderna. Ersättning för semesterkostnader till arbetsgivarna utbetalas klart mindre än vad som uppskattades när lagen bereddes. Detta har ansetts bero bl.a. på att arbetsgivarna inte tillräckligt väl känner till möjligheten att ansöka om ersättning eller också lämnar de in sin ansökan för sent. Att ersättningssystemet används i ringa utsträckning har dessutom delvis ansetts bero på att ansökningsförfarandet är komplicerat. Också strukturella förändringar i arbetslivet, i synnerhet att visstidsanställningar blivit vanligare speciellt bland unga kvinnor, har också bidragit till att ersättningssystemet används i ringa utsträckning. Ersättning har inte heller kunnat fås för de dagar som överförts till sparad ledighet.

4. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Allmänt

I regeringsprogrammet för Paavo Lippomens II regering betonas på flera punkter att familjen och arbetslivet bör sammanjämkas bättre än förut. I programmet förutsätts att möjligheten att utforma ett system som garanterar fadern rätt till egen föräldraledighet i en månad utreds. Enligt programmet bör likaså möjligheten att vara moderskaps- eller föräldraledig på deltid utredas och i samarbete med arbetsmarknadsorganisationerna utvecklas förfarandet att mellan arbetsgivarna utjämna kostnaderna för familjeledigheter inom ramen för den nuvarande sjukförsäkringsandelen. Dessutom har centralorganisationerna på arbetsmarknaden i sin inkomstopolitiska överenskommelse på hösten 2000 för åren 2001—2002 förbundit sig att utreda möjligheterna att utveckla det nuvarande systemet med familjeledigheter beträffande de frågor som lyfts fram i regeringsprogrammet.

Den arbetsgrupp som social- och hälsovårdsministeriet tillsatte för att utreda sam-

manjämknigen av arbets- och familjeliv framförde i sitt betänkande (Social- och hälsovårdsministeriet, arbetsgruppspromemorior 2001:28) många förbättringar i fråga om de lagstadgade familjeledigheterna samt smidigare valmöjligheter för familjerna. Bland arbetsgruppens förslag ingick bl.a. förlängning av faderns disponibla ledighet, förlängning av faderskapsledigheten för adoptivfäder, smidigare möjligheter för familjer med flera samtidigt födda barn att använda familjeledigheter enligt familjens behov, överförig av moderskapspenningen till fadern om modern insjuknar, möjlighet att vara föräldraledig på deltid samt förenkling av förfarandet med ersättning till arbetsgivarna för semesterkostnader för föräldraledigheter.

Statsrådet lämnade i april 2002 en redogörelse till Riksdagen om barns och ungas välfärd. I redogörelsen fästs också avseende vid utvecklingen av sammanjämknigen av arbets- och familjelivet. Enligt redogörelsen fortgår utvecklingen av arbetslivet i syfte att underlätta sammanjämknigen av arbete och familjeliv samt minska belastningen av arbetet. Som mål uppställs dessutom att göra systemet med föräldraledigheter smidigare så att det allt bättre svarar mot olika familjers behov. Enligt redogörelsen bör systemet med föräldraledigheter utvecklas genom att fäderna ges möjlighet att vara faderskapslediga i en månad samt genom att bägge föräldrarna ges möjlighet att vara föräldralediga på deltid.

Denna proposition syftar till att göra systemet med föräldraledigheter smidigare så att systemet allt bättre svarar mot olika familjers behov, dock så att familjens möjligheter att träffa egna val kvarstår. Med tanke på sammanjämknigen av arbets- och familjelivet är det viktigt att föräldrarna till små barn har möjlighet att så smidigt som möjligt dela på vårdansvaret. Avsikten är att systemet med familjeledigheter skall erbjuda familjerna allt mångsidigare alternativ och möjligheter att underlätta sammanjämknigen av arbets- och familjelivet. Propositionen syftar bl.a. till att uppmuntra föräldrarna, i synnerhet fäderna, att använda familjeledigheterna mera jämlikt än för närvarande. Uppnåendet av målet främjas bl.a. genom att fädernas disponibla ledighet förlängs samt genom att

familjerna ges möjlighet att sköta sitt barn på deltid vid sidan av deltidsarbete.

Målet är att genom förlängning av fädernas disponibla ledighet öka fädernas vilja att i tilltagande grad använda också andra familjeledigheter än faderskapsledigheten. Om det blir vanligare att fäderna är familjelediga, ökar jämställdheten på arbetsmarknaden och kostnadsbelastningen av familjeledigheter fördelas jämnare mellan olika arbetsgivare. De föreslagna ändringarna syftar också till att öka jämställdheten mellan kvinnor och män, såväl i arbetslivet som i familjelivet.

Utveckling av fädernas disponibla ledighet

I propositionen föreslås att fädernas disponibla faderskapspenningssperiod förlängs med tolv vardagar. Rätt till den förlängda perioden uppkommer, om fadern varit föräldraledig i minst tolv vardagar i slutet av föräldrapenningsperioden. Den förlängda perioden skall tas ut omedelbart efter föräldrapenningsperioden.

Om den förlängda faderskapsperioden tas ut har familjen inte rätt att få sitt barn i kommunal dagvård eller stöd vård av barn under den aktuella tiden. Om fadern inte tar ut den förlängda faderskapsledigheten, inträder rätt till dagvård och stöd för vård av barn liksom nu direkt efter föräldrapenningsperioden. Rätt till extra faderskapspenningssdagar utgör med andra ord ännu inte något hinder för kommunal dagvårdsplats eller för alternativa stödsystem till kommunal dagvård, eftersom det i lagstiftningen förutsätts att fadern faktiskt får faderskapspenning efter föräldrapenningsperioden. Den föreslagna ändringen påverkar inte användningen av fädernas nuvarande disponibla faderskapspenningssperiod om 18 vardagar.

Den ovan beskrivna förlängningen av faderskapspenningssperioden gäller adoptivfäder på lika villkor. Dessutom föreslås att den faderskapsperiod som är avsedd för adoptivfäder under föräldrapenningsperioden förlängs så att den motsvarar faderskapspenningssperioden för övriga fäder, vilket innebär att adoptivfädernas faderskapspenningssperiod förlängs från nuvarande sex vardagar till 18 vardagar. Dessutom har adoptivfäderna möjlighet att förlänga faderskapspenningsspe-

rioden på de grunder som beskrivs ovan.

Partiell föräldraledighet

Inom systemet med dagpenningar enligt sjukförsäkringen kan för närvarande inte någon förmån betalas i form av partiell dagpenning. I dag kan föräldrarna dela upp föräldrapenningsperioden i högst två perioder om minst tolv vardagar. I propositionen föreslås att föräldrarna skall kunna komma överens om delning av föräldraledigheten mera mångsidigare än för närvarande. Föräldrarna skall samtidigt kunna vara partiellt föräldralediga genom förkortad arbetstid på deltid och genom motsvarande sänkning av lönen så, att föräldrarna sinsemellan delar ansvaret för vården av barnet. Båda föräldrarna skall för sin del komma överens om deltidsarbetsarrangemangen med sin arbetsgivare. Om den ena maken redan deltidsarbetar, behövs det inte någon särskild överenskommelse om förkortad arbetstid och sänkt lön.

I arbetsavtalslagen föreslås bli bestämt om partiell föräldraledighet i analogi med övriga familjeledigheter. I likhet med partiell vårdledighet baserar sig arrangemanget på ett avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. I arbetsavtalslagen föreslås också bli bestämt om avbrytande av partiell föräldraledighet. Om avbrytande av deltidsarbete och om ändring av villkoren skall överenskommas med arbetsgivaren. Av grundad anledning kan arbetstagaren återgå till att var föräldraledig på heltid eller till att följa sin tidigare arbetstid också i sådana fall då överenskommelse inte nås med arbetsgivaren.

Under tiden för partiell föräldraledighet tryggas föräldrarnas utkomst genom lönen för deltidsarbete och genom partiell föräldrapenning. Dagpenningen fastställs i enlighet med sjukförsäkringslagen. Den partiella föräldrapenningen är hälften av föräldrapenningen. I arrangemanget tillämpas inte minimidagpenning. Dagpenningen skall i princip grunda sig på den försäkrades fastställda arbetsinkomster i beskattningen. Föräldradagpenning som börjar fås 2003 grundar sig alltså på arbetsinkomsterna 2001. På ansökan av den försäkrade kan dagpenningen också fastställas på basis av inkomsterna de senaste sex månaderna så som föreskrivs i 17 § sjukför-

säkringslagen och 10 § sjukförsäkringsförordningen. I enlighet med sjukförsäkringslagen kan också förmåner med anledning av studier eller rehabilitering stå som grund för den partiella föräldrapenningen.

Moderns insjuknande under moderskapspenningsperioden

För att trygga familjens utkomst och vården av nyfödda är det viktigt att fadern också annars än i händelse av att modern avlider kan stanna hemma och ansvara för vården av barnet under moderskapspenningsperioden. Det föreslås bli bestämt att fadern vid behov skall kunna stanna hemma för att vårda barnet under moderskapspenningsperioden. För denna tid skall fadern ha rätt till dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, om modern på grund av sjukdom blir oförmögen att vårda sitt barn. Dagpenningen utbetalas till fadern i form av föräldrapenning. Under moderskapspenningsperioden skall fadern ha rätt till föräldrapenning, om modern på grund av sjukdom inte förmår vårda sitt barn.

Rätt till föräldrapenning under moderskapspenningsperioden uppkommer efter det att moderns sjukdom varat minst den självrisktid som förutsätts för att sjukdagpenning skall fås, dvs. nio vardagar utöver dagen för insjuknandet. Moderskapspenning som på grund av sjukdomen inte betalas till modern kan då betalas till fadern i form av föräldrapenning för högst den tid modern skulle ha rätt till moderskapspenning. Moderns utkomst tryggas då genom t.ex. sjukdagpenning eller förmåner enligt trafikförsäkringslagen. Om modern på grund av sjukdom inte förmår vårda sitt barn ens efter moderskapspenningsperioden, skall fadern, liksom nu, kunna vara föräldraledig i högst 158 vardagar.

Propositionen förbättrar familjernas möjligheter att vårda nyfödda barn hemma om modern insjuknar, därför att fadern har rätt att vara föräldraledig och få föräldrapenning för denna tid. För närvarande har fäderna i de aktuella situationerna i praktiken varit tvungna att ta ledigt utan lön för att ordna vården av barnet, om de inte haft några oanvända dagar av faderskapsledigheten eller om moderns sjukdom varat längre än tre veckor.

Utveckling av systemet för utjämning av semesterkostnader

Det föreslås att det nuvarande förfarandet för ersättning av semesterkostnader förenklas så att arbetsgivaren kan söka ersättning med en enda ansökan efter moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningsperioden. Ansökningstiden är sex månader och den börjar efter dagpenningensperioden. Om ansökningstiden bestäms i lagen gällande ersättning av semesterkostnader.

Till skillnad för nuläget kan ansökan gälla två semesterkvalifikationsår. Ersättning skall betalas till arbetsgivaren för alla semesterdagar, trots att en del av dem har senarelagts till t.ex. sparad ledighet. Enligt propositionen skall det inte längre förutsättas att arbetsgivaren före ansökan om ersättning skall ha betalat hela semesterlönen eller semesterersättningen för kvalifikationsåret. Det har inte längre ansetts nödvändigt att bibehålla villkoret, eftersom arbetsgivarens skyldighet att betala semesterlön och semesterersättning har uppkommit före betalningen av ersättningen. Dessutom blir det ersättningsbelopp som arbetsgivaren får alltid mindre än den semesterlön eller semesterersättning som betalas till arbetstagararen.

Dessutom föreslås i lagen gällande ersättning av semesterkostnader bli bestämt att om beloppet av föräldrapenning t.ex. på grund av förvärvsarbete varierar under en kalendermånad, skall den genomsnittliga föräldradagpenningen under kalendermånaden användas som grund för ersättningen av semesterkostnader. Ändringen motsvarar gällande praxis.

Övriga förslag

Familjer där det samtidigt föds flera barn än ett har med stöd av sjukförsäkringslagen rätt till förlängd föräldrapenningsperiod. Föräldrapenningsperioden förlängs med 60 vardagar för varje barn utöver ett som fötts samtidigt. Det föreslås att möjligheten att använda den förlängda perioden utvidgas jämfört med nuläget så att familjen har möjlighet att hålla den förlängda perioden antingen som en fortsättning på föräldraledigheten eller under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Det är också tänkbart att en del av den för-

längda perioden hålls t.ex. under moderskapsledigheten och en del som en fortsättning på föräldraledigheten. Detta erbjuder familjer med flera samtidigt födda barn möjlighet att enligt egen prövning ta ut den förlängda perioden vid en tidpunkt som bäst lämpar sig för familjens aktuella situation. Den förlängda perioden kan under föräldrapenningsperioden tas ut likaväl av modern som av fadern beroende på vilken av dem som redan är föräldraledig och vårdar barnen hemma. Motsvarande skall på lika grunder gälla familjer som samtidigt tar två eller fler adoptivbarn.

I lagförslaget föreslås också att grunderna för bestämmande av föräldradagpenningar för den som får invaliditetspension enligt 22 § 2 mom. folkpensionslagen ändras. Enligt gällande lag får dessa personer föräldradagpenningar till minimibelopp oavsett om de förvärvsarbetar. I deras sjukdagpenning beaktas emellertid de arbetsinkomster som de försäkrade har när de åtnjuter pension. Det föreslås bli bestämt att moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning för dem som får invaliditetspension enligt 22 § 2 mom. folkpensionslagen skall fastställas i analogi med sjukdagpenning. Som grund för dagpenningen beaktas då de förvärvsinkomster som de försäkrade haft när de åtnjöt pension.

Dessutom föreslås att lagen om barndagvård och lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn ändras i enlighet med den föreslagna förlängningen av faderskapsledigheten och den föreslagna partiella föräldrapenningen. Avsikten är att systemet med dagpenningar enligt sjukförsäkringen och de principer som iakttas vid samordningen av olika stöd- och servicesystem bibehålls oförändrade. Det föreslås att nämnda lagar ändras så att familjens rätt till kommunal dagvårdsplats eller alternativa stödformer för vården av barn skall inträda efter föräldradagpenningensperioderna enligt sjukförsäkringslagen. Det här betyder att familjen inte har rätt till t.ex. kommunal dagvårdsplats eller stöd för hemvård för den tid föräldrarna har rätt till partiell föräldrapenning eller om fadern faktiskt är faderskapsledig omedelbart efter föräldrapenningsperioden.

5. Propositionens verkningar

5.1. Ekonomiska verkningar

Det har beräknats att de föreslagna ändringarna ökar sjukförsäkringsutgifterna med ca 15 miljoner euro på årsbasis. År 2003 uppgår merkostnaderna till ca 14 miljoner euro.

I fråga om lagförslaget uppkommer den största kostnaden av att faderskapspenningssperioden förlängs med tolv vardagar under förutsättning att fadern varit föräldraledig i tolv vardagar. Det föreslås att den förlängda faderskapsledigheten träder i kraft vid ingången av 2003, förutsatt att faderns föräldrapenningsperiod upphör efter det att lagen trätt i kraft. Förlängningen av faderskapspenningssperioden ökar kostnaderna med uppskattningsvis ca 10 miljoner euro. Kostnadsförslaget baserar sig på antagandet att i inledningsskedet kommer ca 20 % av fäderna att utnyttja möjligheten till nya tilläggsdagar till faderskapspenningssperioden.

Förenklingen av ansökningsförfarandet gällande ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader har beräknats öka användningen av förmånen. Det komplicerade ansökningsförfarandet har setts som en orsak till att förmånen använts i ringa utsträckning. Den föreslagna ändringen beräknas öka ersättningarna för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas med ca 2,5 miljoner euro.

De övriga ändringarna beräknas öka sjukförsäkringsutgifterna med 1,5 miljoner euro.

5.2. Verkningar för medborgarna

Genom propositionen förbättras ställningen för sådana barnfamiljer som har rätt till föräldradagpenningar enligt sjukförsäkringslagen. Fädernas disponibla faderskapsledighet förlängs med tolv vardagar, förutsatt att fadern utnyttjar en del av familjens gemensamt disponibla föräldraledighet. Propositionen gör det möjligt för fäderna att vara lediga oavbrutet i en månad. Fäderna har då möjlighet att på heltid delta i vården och fostran av barnet. Även adoptivfädernas situation förbättras betydligt i och med reformen, då de tillförsäkras lika lång faderskapsledighet som

biologiska fäder. Ändringen ger fäderna bättre möjligheter än för närvarande att upprätta en relation mellan fadern och barnet. Det har antagits att den utökade disponibla ledigheten för fäderna också senare inverkar på fädernas villighet att använda också andra familjeledigheter enligt arbetsavtalslagen.

På det hela taget ökar propositionen i betydande grad familjernas möjligheter att välja en sådan modell för delning och ordnande av vårdansvaret under det första året i fråga om nyfödda och småbarn som bäst lämpar sig för familjen i fråga. Partiell föräldrapenning är en helt ny förmånsform, som gör det möjligt för modern och fadern att samtidigt deltidsarbeta och dela vården av barnet under föräldraledigheten. Reformen förbättrar dessutom möjligheterna för familjer med flera samtidigt födda barn att ordna vården av de små barnen i hemmet. Att den förlängning av föräldrapenningsperioden som tillkommer familjer med flera samtidigt födda barn används under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden eller omedelbart efter den erbjuder familjer med flera barn möjlighet till olika vårdarrangemang i enlighet med deras speciella situation. Tidigare har fadern och modern samtidigt kunna vara hemma för att vårda nyfödda barn högst under tiden för faderskapspenningssperioden.

Jämfört med det gällande systemet är det en klar förbättring för familjerna och barnen att moderskapspenningen kan överföras till fadern om modern insjuknar för en längre tid under moderskapspenningssperioden och blir oförmögen att vårda sitt nyfödda barn. Reformen innebär att fadern kan stanna hemma för att vårda sitt barn utan att behöva anhålla om ledighet utan lön. Fädernas rätt att få föräldrapenning för den tid som modern på grund av sjukdom inte förmår vårda barnet förbättrar också de berörda familjernas ekonomiska ställning jämfört med nuläget. Enligt propositionen skall fadern ha rätt till dagpenning som bestäms enligt inkomsterna, medan fäderna i dag är tvungna att vara lediga utan lön, om de inte har några oanvända dagar av faderskapsledigheten. Den föreslagna ändringen tryggar dessutom bättre än för närvarande familjernas rätt att vårda nyfödda barn i hemmet.

Ändringarna i systemet med ersättning för

semesterkostnader gagnar arbetsgivare inom kvinno- och arbetskraftsdominerade branscher. Det har antagits att den ringa användningen av ersättningssystemet har berott bl.a. på det komplicerade ansökningsförfarandet och dålig kännedom om systemet. Förenklingen av systemet innebär att blir lättare för arbetsgivarna att ansöka om ersättning och på så sätt delvis minska den kostnadsbelastning som föranleds av tiden för föräldraledigheter. Det ligger i arbetsgivarnas intresse att målen för propositionen uppnås så att föräldrar till barn under skolåldern använder familjeledigheterna mera jämlikt än för närvarande.

5.3. Bedömning av könsrelaterade verkningar

I propositionen föreslås många förbättringar i det nuvarande systemet med föräldraledigheter och smidigare användning av de nuvarande ledigheterna så, att familjerna har allt mångsidigare möjligheter att välja ett sådant arrangemang för vården av det nyfödda barnet som bäst lämpar sig för respektive situation. De föreslagna ändringarna riktar sig i första hand till familjer med nyfödda barn, eftersom ändringarna gäller föräldradagpenningar enligt sjukförsäkringslagen, vilka betalas tills barnet är nästan ett år. Ett undantag från detta är ändringarna i adoptivföräldrarnas dagpenningar, vilka gäller familjer som adopterar ett barn under sju år.

I dag är det i regel mödrarna som svarar för vården av ett nyfött barn under den tid föräldradagpenning betalas, vilket enligt tillgängliga uppgifter också senare avspeglas på användningen av övriga familjeledigheter enligt arbetsavtalslagen. Det här har inneburit att kostnadsbelastningen av familjeledigheter har koncentrerats till kvinno- och arbetskraftsdominerade branscher. Kostnadsbelastningen har delvis utjämnats genom det system med ersättningar för semesterkostnader för tiden för föräldradagpenningar som gällt sedan 1994. Kostnaderna med anledning av familjeledigheter kan inte utjämnas utslutande med ersättningssystemet. Ändringar behövs också i fråga om en jämnare fördelning av användningen av ledigheterna.

De föreslagna ändringarna syftar till att främja fädernas deltagande i vården av små

barn genom att fädernas disponibla ledigheter förlängs och genom att partiell föräldradagpenning gör det möjligt att allt bättre sammanjämka arbete och familj. Det har allmänt erkänts att den tid fadern tillbringar med barnet redan när det är litet är viktigt både för fadern själv och för utvecklingen av förhållandet mellan far och barn. Detta ökar för sin del fädernas vilja att dela vårdansvaret också efter föräldradagpenningsperioden.

Propositionen syftar till öka i synnerhet fädernas möjligheter att samordna arbets- och familjelivet. Målet är att fäderna allt oftare skall använda sig av sin möjlighet att vara familjeledig genom att dela vårdansvaret med modern. Att fäderna i högre grad utnyttjar familjeledigheterna främjar jämställdheten mellan kvinnor och män både hemma och i arbetslivet.

Genom att fördela familjeledigheterna mellan föräldrarna kan man också påverka familjens inkomster på längre sikt. Om vardera föräldern är föräldraledig oavbrutet en kortare tid än ett år, avbryts inte intjänandet av pensionsgrundande inkomster för någondera föräldern på grund av ledigheten. En jämnare användning av familjeledigheterna ökar också till denna del den ekonomiska jämställdheten mellan könen.

En jämnare fördelning av ansvaret för vården av småbarn minskar den kostnadsbelastning som familjeansvaret medför för kvinno- och arbetskraftsdominerade branscher och förbättrar mödrarnas ställning på arbetsmarknaden. Att fäderna i högre grad deltar i vården av barnen förkortar tiden för kvinnornas frånvaro från arbetsmarknaden och underlättar på så sätt också återinträdet dit. Också den partiella föräldraledigheten gör det möjligt för mödrarna att stegvis övergå från heltidsvård av barnet till arbetslivet. Propositionen kan på så sätt bidra till ökad jämställdhet på arbetsmarknaden samt främja jämställdheten mellan kvinnor och män och förbättra kvinnornas ställning även på arbetsmarknaden.

6. Beredningen av propositionen

Propositionen baserar sig på de förslag till utveckling av sammanjämkning av arbets- och familjeliv som lagts fram av den arbetsgrupp som utrett sammanjämkningsav ar-

bets- och familjeliv (Peva II-arbetsgruppen). Den fortsatta beredningen av propositionen har genomförts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med företrädare för arbetsministeriet, finansministeriet, Folkpensionsanstalten, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Akava ry, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto - Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Servicearbetsgivarna rf, Företagarna i Finland rf, Maataloustuottajain keskusliitto,

Kyrkans avtalsdelegation, Statens arbetsmarknadsverk och Kommunala arbetsmarknadsverket.

7. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2003 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Sjukförsäkringslagen

14 §. Det föreslås att partiell föräldrapenning fogas till förteckningen över förmåner i 1 mom.

21 §. Erhållande av moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning förutsätter enligt 1 mom. att den försäkrade varit bosatt i Finland minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller innan den försäkrade tog ett barn i sin vård. Villkoret gäller mödrar, fäder och adoptivföräldrar. Det föreslås att lagrummet ändras så att förteckningen över förmåner kompletteras med en ny förmån, partiell föräldrapenning, om vilken bestäms närmare i 4 mom. Ändringen är av teknisk natur.

Om faderns rätt till faderskaps- och föräldrapenning bestäms i 3 mom. Enligt lagen uppkommer rätt till faderskapspenning om den försäkrade deltar i vården av barnet och inte är i förvärsarbete eller annat arbete utanför hemmet under faderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Det här innebär att det inte förutsätts att fadern har en anställning eller ett tjänsteförhållande som han blir faderskaps- eller föräldraledig från, utan det räcker att han inte är i förvärsarbete under den tid barnet vårdas. Det föreslås att lagrummet ändras i fråga om partiell föräldrapenning så, att deltidsarbete under perioden för partiell föräldrapenning inte hindrar att partiell föräldrapenning utbetalas till fadern.

I 4 mom. föreslås bli bestämt om partiell föräldrapenning, som är en ny förmån som gör det möjligt för föräldrarna att smidigare än för närvarande dela på föräldraledigheten. Under den partiella föräldraledigheten kan bägge föräldrarna samtidigt på deltid vårda barnet hemma och deltidsarbeta. För närvarande kan föräldrarna dela på föräldrapenningsperioden så, att bägge kan ta ut högst två perioder om minst tolv vardagar, men de kan inte vara föräldralediga samtidigt.

I 4 kap. 2 § arbetsavtalslagen avses bli bestämt om föräldrarnas rätt att vara partiellt föräldralediga på samma sätt som om föräldrarnas rätt till övriga familjeledigheter. I arbetsavtalslagen föreslås också bli bestämt om avbrytande av partiell föräldraledighet. Det föreslås att arbetsavtalslagen kompletteras med en bestämmelse om att partiell föräldraledighet skall genomföras genom avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. I arbetsavtalslagen hänvisas till 21 § 4 mom. sjukförsäkringslagen, där det bestäms om förutsättningarna för erhållande av partiell föräldrapenning.

Enligt propositionen kan partiell föräldrapenning betalas till småbarnsföräldrar, om båda föräldrarna kommit överens med sin arbetsgivare om deltidsarbete under föräldrapenningsperioden. Rätten gäller också sådana föräldrar som har rätt till föräldrapenning på den grunden att de tagit ett barn under sju år i sin vård i avsikt att adoptera barnet. Rätt till partiell föräldrapenning skall inte föreligga i sådana fall där bara den ena föräldern har kommit överens om deltidsarbete under föräldrapenningsperioden. Det här innebär också att ensamförsörjare inte har rätt till partiell föräldrapenning och inte heller sådana familjer där den ena föräldern inte deltar i arbetslivet.

För erhållande av partiell föräldrapenning förutsätts att båda föräldrarna har kommit överens med sin arbetsgivare om förkortad arbetstid och en lönesänkning om 40—60 % av den maximala arbetstiden för heltidsanställda och av lönen för heltidsarbete inom branschen. Förkortad arbetstid och lönesänkning förutsätts inte i sådana fall där den förälder som ansöker om partiell föräldrapenning redan deltidsarbetar eller utför motsvarande arbete. Också företagare skall ha rätt till partiell föräldrapenning om motsvarande villkor som anges i lagen uppfylls.

För erhållande av partiell föräldrapenning förutsätts likaså att föräldrarna delar på vårdansvaret så, att de vårdar sitt barn själva. Un-

der tiden för partiell föräldrapenning har familjen inte rätt att få en kommunal dagvårdsplats eller stöd för vård av barn i fråga om det barn som berättigar till föräldrapenningsperioden.

Perioden för partiell föräldrapenning skall vara sammanhängande och omfatta minst två månader. I övrigt kan föräldrarna dela upp perioden för partiell föräldrapenning så som de önskar genom att komma överens om saken med sina arbetsgivare. Föräldrarna kan dela upp perioden t.ex. så, att de varannan dag eller varannan vecka är hemma för att vårda barnet. Vårdansvaret kan också uppdelas så, att den ena föräldern arbetar på förmiddagen och den andra på eftermiddagen.

Om den ena förälderns rätt till partiell föräldrapenning upphör mitt under den överenskomna perioden, förlorar också den andra föräldern sin rätt till partiell föräldrapenning. Om den ena föräldern återgår till heltidsarbete mitt under perioden för partiell föräldrapenning, upphör utbetalningen av partiell föräldrapenning och efter det betalas föräldrapenning på normalt sätt till den förälder som därefter har rätt till förmånen.

Enligt 21 § sjukförsäkringslagen kan föräldrarna sinsemellan komma överens om vilken av dem som stannar hemma för att vårda barnet under föräldrapenningsperioden. Om bägge föräldrarna förvärvsarbetar under föräldrapenningsperioden betalas föräldrapenning till minimibelopp till den ena föräldern enligt föräldrarnas överenskommelse. Utbetalningen av partiell föräldrapenning upphör på motsvarande sätt, om den ena föräldern blir arbetslös mitt under perioden för partiell föräldrapenning. Om avbrytande av partiell föräldraledighet och om rätt att återgå till arbetet föreslås bli bestämt i arbetsavtalslagen.

När en arbetstagare ansöker om partiell föräldrapenning skall han eller hon påvisa den minskade arbetstiden och de sänkta inkomsterna genom att för Folkpensionsanstalten förete ett arbetsavtal om deltidsarbete som han eller hon ingått med sin arbetsgivare. Av arbetsavtalet skall framgå det överenskomna arbetstidsarrangemanget samt den lön som betalas för deltidsarbete. En företagarförälder som ansöker om partiell föräldrapenning skall på motsvarande sätt förete en tillförlitlig utredning över att det arbete han

eller hon utför som företagare minskar med 40—60 % samt att inkomsterna minskar på motsvarande sätt. Som en sådan utredning godkänns t.ex. en utredning om anställning av en vikarie för den tid företagaren får partiell föräldrapenning. Uppfyllelsen av villkoren enligt lagen kan dessutom bedömas på basis av en annan tillförlitlig utredning, t.ex. intyg av bokföraren, tillbörlig utredning över ändrade öppettider för affären eller utredning över minskat företagsarbete och minskade företagsinkomster. Rätt till partiell föräldrapenning har en sådan företagare som på ett tillförlitligt sätt påvisar att arbetet minskar och inkomsterna sjunker så som anges i lagen.

Rätt till partiell föräldrapenning har också sådana föräldrar som tagit ett barn under sju år i sin vård i avsikt att adoptera barnet, med beaktande av de begränsningar som föreskrivits i fråga om adoption inom familjen. I fråga om adoptivbarn har villkoret för erhållande av föräldradagpenning varit att den förälder som blir föräldraledig inte samtidigt har varit i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Syftet med föräldrapenning till adoptivföräldrar är att trygga vården av adoptivbarn i hemmet. Betalning av partiell föräldrapenning till adoptivföräldrar för tiden i arbete är ett undantag från denna huvudprincip. Om detta föreslås bli bestämt i 5 mom.

Enligt gällande 21 § 4 mom. sjukförsäkringslagen har en adoptivförälder inte rätt till föräldradagpenning vid adoption inom familjen. Med adoption inom familjen avses en situation där en försäkrad adopterar ett barn vars förälder han eller hon lever i äktenskap med. Motsvarande situation föreligger om den försäkrade utan att ingå äktenskap lever i gemensamt hushåll med föräldern eller adoptivföräldern till det barn som skall adopteras. Föräldrapenning kan betalas bara om det barn som adopteras är under sju år. Det föreslås att lagrummet ändras så att en adoptivförälder skall ha rätt till faderskaps- eller föräldrapenning vid adoption inom familjen i sådana fall då det barn som adopteras är under ett år.

22 §. I paragrafen bestäms om beloppet av moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning. Föräldradagpenningarna är i regel lika stora som sjukdagpenningen, dock så att

dagpenningen alltid är minst 10,09 euro per dag. Om barnets mor som har rätt till dagpenning eller en förälder som ensam svarar för vården av barnet är i förvärvsarbete, betalas föräldrapenning för tiden i förvärvsarbete till minimibelopp. Om båda föräldrarna är i förvärvsarbete under den tid för vilken föräldrapenning betalas, frånsatt den tid för vilken faderskapspenning utges, kan de komma överens om till vilken av dem föräldrapenningen skall betalas till minimibelopp.

Det föreslås att ett nytt 4 mom. fogas till paragrafen. I det nya momentet bestäms om beloppet av partiell föräldrapenning. Dagpenningen definieras på samma sätt som för närvarande enligt 16 och 17 § samt 18 a § 2 och 3 mom. sjukförsäkringslagen. Den partiella föräldrapenningen fastställs i första hand på basis av de fastställda inkomsterna i beskattningen. Alternativt kan dagpenningen på den försäkrades begäran med stöd av 17 § sjukförsäkringslagen beräknas på basis av inkomsterna under sex månader eller på basis av rehabiliterings- och studieförmåner så som närmare bestäms i sjukförsäkringslagen. Den partiella föräldrapenningen är alltid hälften av dagpenningen enligt 16 och 17 § eller 18 a § 2 och 3 mom. sjukförsäkringslagen. Också dagpenningens minimibelopp halveras, vilket innebär att den partiella föräldrapenningen i sådana situationer bara uppgår till hälften av minimidagpenningen. Det föreslås att minimibeloppet av föräldrapenning för tiden i arbete enligt 22 § 2 mom. sjukförsäkringslagen således inte heller skall tillämpas på partiell föräldrapenning, utan den partiella föräldrapenningen är också då hälften av den fastställda dagpenningen. Den partiella föräldrapenningen beräknas särskilt utgående från vardera föräldrarnas arbetsinkomster och båda föräldrarna får dagpenning på basis av sina egna inkomster.

Genom den partiella föräldrapenningen kommer familjens utkomst att bestå av dagpenning som betalas till bägge föräldrarna samt av lön för deltidsarbete. Om samordning av partiell föräldrapenning med stödet för vård av barn föreslås bli bestämt i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Den som är partiellt föräldraledig skall inte ha rätt till partiell vårdpenning enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.

Det föreslås att det tidigare 5 mom. i delvis ändrad form blir 6 mom. I lagrummet bestäms om rätt till föräldradagpenning för försäkrade som får ålderdomspension eller förtida ålderdomspension, arbetslöshetspension eller full invaliditetspension. Till försäkrade som får pensioner som nämns i lagrummet, t.ex. ålderdomspension eller full invaliditetspension, betalas moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning till minimibelopp. Bestämmelsen gäller också rätten till föräldradagpenning för i 22 § 2 mom. folkpensionslagen avsedda varaktigt blinda personer eller personer oförmögna att röra sig.

Enligt 19 § 6 mom. sjukförsäkringslagen har de försäkrade som avses i 22 § 2 mom. folkpensionslagen rätt att få sjukdagpenning på basis av sina inkomster under pensionstiden. Det skulle vara ändamålsenligt att också föräldradagpenningen för varaktigt blinda och personer oförmögna att röra sig bestämdes på basis av arbetsinkomsterna på samma sätt som för övriga försäkrade. Det föreslås därför att lagrummet ändras så att de som åtnjuter pension enligt 22 § 2 mom. folkpensionslagen skall ha rätt till moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning också på basis av sina inkomster under den tid de får pension. Dagpenningen för försäkrade enligt 22 § 2 mom. folkpensionslagen bestäms då på basis av deras inkomster den tid de varit pensionerade. I dessa situationer är dock moderskaps-, den särskilda moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningen alltid minst lika stor som minimibeloppet.

23 §. I paragrafen bestäms om tiderna för betalning av moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningar. I 2 mom. bestäms om tiden för betalning av föräldrapenning, som börjar efter moderskapspenningens period. Föräldrapenning betalas tills 263 vardagar har förflutit från moderskapspenningens periodens början, den första betalningsdagen medräknad. Om flera än ett barn har fötts på samma gång, förlängs föräldrapenningsperioden med 60 vardagar för varje barn utöver ett. Enligt 4 mom. gäller motsvarande förlängning även föräldrapenning som betalas på grund av vården av adoptivbarn vid adaption av flera än ett barn samtidigt.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att föräld-

rapenning smidigare än för närvarande kan betalas till familjer där det föds två eller flera barn samtidigt eller som adopterar två eller flera barn samtidigt. Enligt propositionen kan familjen enligt önskemål använda den förlängda föräldrapenningsperioden antingen helt eller delvis under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden, om båda föräldrarna samtidigt deltar i vården av barnet. Enligt propositionen kan förlängningen också tas ut av modern, om fadern är föräldraledig.

Den förlängda föräldrapenningsperioden under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden skall i enlighet med arbetsavtalslagen liksom nu omfatta minst tolv vardagar. Familjerna kan fortfarande liksom nu enligt eget önskemål också ta ut förlängningsperioden som en fortsättning på moderskaps- och föräldrapenningsperioden. Ändringen förbättrar möjligheterna för familjer med flera samtidigt födda barn att använda föräldraledigheten enligt familjens egna behov i sådana situationer där det i samband med tvilling- eller trillingfödslar är nödvändigt att båda föräldrarna deltar i vården av de nyfödda i hemmet.

I 3 mom. bestäms om betalning av faderskapspenning till en försäkrad. I dag har fadern rätt att få faderskapspenning för högst 18 vardagar under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Faderskapspenning betalas för högst fyra sammanhängande perioder. Det föreslås att faderns disponibla faderskapspenningperiod förlängs så att fadern utöver den nuvarande faderskapspenningperioden skall ha möjlighet att vara ledig i en sammanhängande månad. Detta genomförs så att fadern utöver den nuvarande faderskapspenningperioden skall ha rätt till faderskapspenning för högst tolv vardagar, om han utnyttjat sin rätt till föräldrapenning eller partiell föräldrapenning för minst tolv vardagar. För erhållande av faderskapspenning förutsätts liksom nu att fadern deltar i vården av barnet och inte förvärvsarbetar under denna tid. Dessutom skall fadern leva i gemensamt hushåll med barnets moder i äktenskap eller samboförhållande.

Den föreslagna ändringen innebär att fadern fortfarande har rätt till faderskapspenning för 1—18 vardagar under moderskaps- och föräldrapenningsperioden. Fadern skall

liksom nu kunna dela upp faderskapspenningssperioderna på högst fyra separata sammanhängande perioder enligt familjens behov. Till denna del kvarstår faderns rätt till faderskapspenning oförändrad. Rätt till den föreslagna nya faderskapspenningssperioden om högst tolv vardagar uppkommer, om fadern omedelbart före nämnda nya faderskapspenningssperiod fått föräldrapenning oavbrutet för minst tolv vardagar. Det här betyder att fadern skall vara föräldraledig när föräldrapenningsperioden upphör. Den nya faderskapspenningssperioden börjar direkt efter föräldrapenningsperioden. Föräldrapenning betalas inte för söckenhelger eller söndagar. Dessa dagar beaktas således inte heller när längden på faderns föräldrapenningsperiod räknas ut.

Faderns föräldradagpenningssperiod och de tilläggsdagar till faderskapspenningssperioden som uppkommer av den skall bilda en sammanhängande period. Efter föräldrapenningsperioden kan faderskapspenning betalas för en sammanhängande period omfattande högst tolv vardagar. Fadern och modern skall liksom nu kunna komma överens om hur de delar föräldraledigheten sinsemellan. Om fadern vid utgången av föräldrapenningsperioden inte fått föräldrapenning för minst tolv sammanhängande vardagar, har han inte rätt till extra faderskapspenningssdagar.

Att den föreslagna nya faderskapspenningssperioden tas ut efter föräldrapenningsperioden innebär också att rätten att välja kommunal dagvård eller stöd för vård av barn inträder först efter den nya faderskapspenningssperioden. Om fadern inte har rätt till tilläggsdagar till faderskapspenningssperioden eller om han inte utnyttjar denna rätt, har barnet rätt till dagvårdsplats eller stöd för vård av barn omedelbart efter föräldrapenningsperioden. Det föreslås bli bestämt att rätten att välja dagvård för barnet kan senareläggas endast om barnets fader faktiskt är faderskapsledig efter föräldrapenningsperioden.

I 4 mom. bestäms om adoptivfaderns rätt till faderskapspenning. För närvarande har adoptivfader rätt till faderskapspenning för sammanlagt sex vardagar under föräldrapenningsperioden. Det föreslås att lagrummet ändras så, att rätten till faderskapspenning för

fäder till adoptivbarn förlängs så att den motsvarar övriga faders faderskapspenning. Enligt förslaget skall adoptivfäder ha rätt till faderskapspenning för 1-18 vardagar under föräldrapenningsperioden så, att faderskapspenning kan betalas för högst fyra sammanhängande perioder. Adoptivfäder skall dessutom ha rätt till en faderskapspenningsperiod om högst tolv vardagar omedelbart efter föräldrapenningsperioden, om fadern utnyttjat sin rätt till föräldrapenning för adoptivföräldrar eller sin rätt till partiell föräldrapenning för tolv sammanhängande vardagar i slutet av föräldrapenningsperioden. Den förlängda faderskapspenningsperioden skall tas ut omedelbart efter föräldrapenningsperioden så som bestäms i det föreslagna 3 mom.

23 a §. I lagrummet bestäms om situationer där moderskaps- eller föräldrapenning som inte betalats till modern kan betalas till fadern i form av föräldrapenning. Enligt gällande lag har rätten till dagpenning kunnat överföras på fadern endast om modern avlidit under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Dagpenning har betalats till fadern för högst så många vardagar som moderskaps- eller föräldrapenning inte betalats på grund av moderns dödsfall.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att där bestäms om överföring av dagpenning under moderskapspenningsperioden. Under moderskapspenningsperioden skall moderns rätt till dagpenning kunna överföras till fadern, om modern på grund av sjukdom blir oförmögen att vårda sitt barn. För överföring av dagpenning förutsätts att modern är sjuk en längre tid, eftersom faderns rätt till föräldrapenning kan inträda tidigast vid den tidpunkt då moderns sjukdom varat den självrisktid som avses i 19 § 1 mom. sjukförsäkringslagen, dvs. nio vardagar utöver dagen för insjuknandet. För moderskapspenningsperioden kan dagpenning betalas till fadern i form av föräldrapenning för den tid som överskrider självrisktiden, dock för högst så många vardagar som moderskapspenningen inte betalats till modern. Det här betyder i praktiken att fadern har rätt till föräldrapenning för moderskapspenningsperioden för den tid modern får t.ex. sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller förmåner enligt trafikförsäkringslagen.

Om fadern har rätt till föräldradagpenning under moderskapspenningsperioden på grund av att modern insjuknat, minskar inte faderns föräldrapenningsperiod familjens disponibla föräldrapenningsperiod om 158 vardagar som börjar efter moderskapspenningsperioden. Dagpenningen fastställs enligt faderns egna inkomster i enlighet med 16 och 17 § eller 18 a § 2 och 3 mom. sjukförsäkringslagen. Den föräldrapenningsperiod som tas ut under moderskapspenningsperioden kan inte vara partiell. För att dagpenning skall betalas förutsätts att fadern inte samtidigt är i förvärsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Om modern fortfarande är sjuk efter moderskapspenningsperioden, skall vården av barnet under tiden för föräldradigheten liksom nu kunna ordnas enligt överenskommelse mellan föräldrarna.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. motsvarar gällande 1 mom., dock så att i det nya 3 mom. dessutom beaktas betalning av föräldrapenning till fadern under moderskapspenningsperioden på grund av att modern insjuknat. I fråga om moderns dödsfall bestäms om faderns rätt till faderskapspenning i det nya 2 mom. Tidigare 2 och 3 mom. blir utan ändringar 4 och 5 mom.

30 §. I lagrummet bestäms om ansöknings-tider för förmåner enligt sjukförsäkringslagen. Det föreslås att bestämmelserna om ansökan om faderskapspenning ändras så att faderskapspenning skall sökas senast inom två månader efter föräldrapenningsperioden. Faderskapspenning kan sökas särskilt för varje faderskapspenningsperiod som tas ut eller samtidigt för alla perioder. Om den försäkrade önskar kan han söka faderskapspenning redan på förhand före faderskapsledigheten. Innan faderskapspenning utbetalas kontrolleras dock frånvarodagarna från arbetet vid behov genom den försäkrades skriftliga försäkran eller hos arbetsgivaren.

Med beaktande av ansökningstiderna för övriga förmåner rekommenderas att faderskapspenning söks på förhand för en faderskapspenningsperiod som hålls omedelbart efter föräldrapenningsperioden. Stöd för hemvård av barn söks på förhand och rätt till stöd kan inträda först efter föräldrapenningsperioden eller den dag som följer efter den dag då faderskapspenningsperioden direkt ef-

ter föräldradagpenningssperioden upphört. Om faderskapspenning också i det här fallet söks först efter faderskapspenningssperioden, måste stöd för hemvård av barn som beviljats på förhand ses över och eventuell överskjutande förmån måste återkrävas på motsvarande sätt.

Det föreslås att lagrummet kompletteras med ansökningstiden för partiell föräldrapenning. Enligt förslaget motsvarar ansökningstiden den ansökningstid som föreskrivits för föräldrapenning. Förmånen skall sökas senast en månad före den dag förmånen önskas.

Det föreslås att partiell föräldrapenning enligt 21 § 4 mom. i lagförslaget fogas till förteckningen över dagpenningförmåner enligt sjukförsäkringslagen i 4 mom. Ändringen är av teknisk natur.

I 5 mom. bestäms om barnafödorskors skyldighet att genomgå efterundersökning tidigast fem och senast tolv veckor efter nedkomsten. Om modern försummar efterundersökningen har inte hon eller barnets fader rätt till föräldrapenning och fadern har inte rätt till faderskapspenning under tiden för föräldraledigheten. Enligt lagen kan Folkpensionsanstalten av särskilda skäl bevilja dagpenning trots att modern har försummat efterundersökningen. Det föreslås att villkoret att barnafödorskan genomgått efterundersökning för att faderns skall få faderskapspenning stryks. Genomgången efterundersökning står fortfarande som villkor för att föräldrapenning och partiell föräldrapenning skall betalas. Villkoret slopas bara i fråga om betalning av faderskapspenning.

1.2. Arbetsavtalslagen

2 §. I 4 kap. 2 § arbetsavtalslagen bestäms om rätt att arbeta under moderskapsledigheten för gravida arbetstagare och arbetstagare som nyligen fått barn. Enligt bestämmelsen får en arbetstagare med arbetsgivarens samtycke under moderskapsledigheten utföra sådant arbete som inte äventyrar henne eller fostret. Sådant arbete får dock inte utföras under två veckor före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och inte under två veckor efter nedkomsten. Fyra veckor av moderskapsledigheten är alltså obligatorisk mo-

derskapsledighet.

I den gällande arbetsavtalslagen begränsas inte utförandet av arbete under föräldrapenningssperioden, utan arbetsgivaren och arbetstagaren kan så som de önskar komma överens om arbete under föräldrapenningssperioden. Om barnets mor förvärvsarbetar under föräldrapenningssperioden, har hon emellertid inte rätt att för dagarna i arbete få föräldrapenning som fastställs enligt förvärvsinkomsterna. För de aktuella dagarna betalas föräldrapenning till minimibelopp. Till barnets far betalas föräldrapenning till minimibelopp endast när båda föräldrarna förvärvsarbetar och när de kommit överens om att föräldrapenningen skall betalas till fadern.

Det föreslås att 21 § 4 mom. sjukförsäkringslagen ändras så att det i lagrummet bestäms om rätt till partiell föräldrapenning i sådana fall där båda föräldrarna ingår ett avtal med sin arbetsgivare om deltidsarbete under föräldrapenningssperioden. Förutsättningarna för erhållande av partiell föräldrapenning anges i sjukförsäkringslagen.

Trots att arbetsgivaren och arbetstagaren också utan en uttrycklig bestämmelse i arbetsavtalslagen kan komma överens om deltidsarbete under föräldrapenningssperioden, föreslås för informativitetens skull ett nytt 2 mom. i 4 kap. 2 §. I det nya momentet bestäms om genomförandet av partiell föräldraledighet genom avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. På samma grund föreslås i momentet en hänvisning till 21 § 4 mom. sjukförsäkringslagen, där det föreslås bli bestämt om villkoren för erhållande av partiell föräldrapenning.

För att arbetstagaren skall ha rätt att få partiell föräldrapenning skall både modern och fadern med sin arbetsgivare ingå ett avtal om deltidsarbete i minst två månader och om villkoren för detta. Villkoren för deltidsarbete skall dessutom uppfylla villkoren enligt 21 § 4 mom. sjukförsäkringslagen i fråga om den förkortade arbetstiden och den minskade lönen. För erhållande av partiell föräldrapenning förutsätts likaså att föräldrarna under den partiella föräldraledigheten delar på vården av barnet så att bara den ena föräldern i taget vårdar barnet. Villkoret bör beaktas när båda föräldrarna kommer överens om inplaceringen av den förkortade arbetstiden med

sin arbetsgivare. Partiell föräldraledighet kan genomföras t.ex. så att föräldrarna vårdar barnet varannan dag eller varannan vecka. Vårdansvaret kan också delas så, att den ena föräldern arbetar på förmiddagen och den andra på eftermiddagen.

I 2 mom. föreslås bli bestämt om hur villkoren för deltidsarbete kan ändras under avtalsperioden. Eftersom det för partiell föräldraledighet krävs ett avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren, bör man också komma överens om ändringar i arbetstidsarrangemangen, t.ex. avbrytande av deltidsarbetet.

I vissa situationer har arbetstagaren rätt till ändringar i deltidsarbetsarrangemangen också utan ett avtal. Enligt momentet skall arbetstagaren av grundad anledning ha rätt att avbryta deltidsarbetet samt antingen återgå till föräldraledighet på heltid eller börja följa sin tidigare arbetstid. Arbetstagarens ensidiga rätt att ändra avtalsvillkoren kommer i fråga när omständigheterna i fråga om vården av barnet förändrats på ett sådant väsentligt sätt som inte kunde förutses när man kom överens om deltidsarbetsarrangemangen. Sådana grunder är t.ex. att barnet dör, en förälder dör eller föräldrarna skiljer sig. Till denna del bör grundad anledning tolkas på samma sätt som grundad anledning enligt 4 kap. 1 § 2 mom. och 3 § 2 mom. arbetsavtalslagen i samband med ändring av tidpunkten för anmälda moderskaps-, särskilda moderskaps-, faderskaps- och föräldraledigheter samt vårdledigheter.

Med grundad anledning jämställs också sådana situationer där den ena föräldern t.ex. på grund av en ändring i arbetstidsarrangemangen enligt arbetsgivarens ensidiga beslut inte längre kan deltidsarbete och vara partiellt föräldraledig. Om i sådana fall ett barn som inte har rätt att få kommunal dagvård hotas bli utan vård, har den andra deltidsarbetande föräldern grundad anledning att avbryta deltidsarbetet och återgå till att vara föräldraledig på heltid. Om anställningen för den som är partiellt föräldraledig upphör mitt under avtalsperioden gällande deltidsarbete och denna förälder blir arbetslös har dock inte den andra föräldern rätt att på denna grund ensidigt säga upp avtalet om deltidsarbete och återgå till att följa sin tidigare arbetstid. Om den förälder som blivit arbetslös

börjar få arbetslöshetsdagpenning, har den arbetstagare som fortsätter deltidsarbete inte rätt till partiell föräldrapenning, utan hans eller hennes dagpenning fastställs i enlighet med bestämmelserna i sjukförsäkringslagen till minibelopp om han eller hon fortsätter att arbeta.

I sådana fall där förutsättningarna för erhållande av partiell föräldrapenning försvinner av en orsak som hänför sig till förändringar inom familjens "skadekrets", t.ex. att den ena föräldern övergår till deltidsarbete hos en annan arbetsgivare, bär familjen risken för följderna av detta. Att den ena förälderns dagpenningsrätt upphör berättigar i sådana fall inte den andra föräldern att ensidigt säga upp avtalet om deltidsarbete trots att inte heller han eller hon längre skulle ha rätt till partiell föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen, därför att villkoren för erhållande av partiell föräldrapenning inte uppfylls i fråga om den försäkrade.

Upphävande av partiell föräldraledighet mitt under avtalsperioden innebär att arbetstagaren återgår antingen till föräldraledighet på heltid för att vårda sitt barn hemma eller till heltidsarbete, dvs. den arbetstid han eller hon följde före deltidsarbetet, förutsatt att det är möjligt att återgå till den tidigare arbetstidsformen. Återgång till heltidsarbete kan komma i fråga t.ex. när barnet dör eller föräldrarna skiljer sig och barnets omvårdnad åläggs den ena föräldern. Vid tolkningen av det föreslagna nya 3 mom. skall också beaktas vad som i 4 kap. 9 § bestäms om rätt att återvända till arbetet.

1.3. Lagen om barndagvård

11 a §. Enligt lagrummet skall kommunen se till att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare kan få en dagvårdsplats räknat från den tidpunkt då föräldrarnas rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen upphör. Det föreslås att paragrafen ändras så att rätt till dagvårdsplats inte skall föreligga heller under perioden för partiell föräldrapenning eller under en faderskapspenningssperiod omedelbart efter föräldrapenningsperioden.

Den partiella föräldrapenningen är en ny förmån. Bestämmelser om den föreslås i

sjukförsäkringslagen. Enligt lagförslaget kan föräldrarna i bestämda situationer samtidigt vara partiellt föräldralediga och deltidsarbета. För erhållande av partiell föräldrapenning förutsätts att föräldrarna sinsemellan delar ansvaret för vården av barnet så, att bara en förälder i taget vårdar barnet.

Det föreslås att sjukförsäkringslagen också ändras så att fäderna i de situationer som avses i 23 § 3 och 4 mom. skall ha rätt till faderskapspenning för högst tolv vardagar direkt efter föräldrapenningsperioden. De ovan beskrivna ändringarna i sjukförsäkringslagen innebär att barnet börjar omfattas av kommunal dagvård först efter moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenningsperioden eller perioden för partiell föräldrapenning. Rätt till kommunal dagvårdsplats föreligger inte heller under den tid fadern är faderskapsledig efter föräldrapenningsperioden. Faderns rätt till en faderskapspenningperiod efter föräldrapenningsperioden utgör inget hinder för rätten att få kommunal dagvårdsplats, utan i lagen förutsätts att fadern faktiskt tar ut den aktuella faderskapspenningperioden.

1.4. Lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

4 §. I lagrummet bestäms om utbetalning av vårdpenning i form av stöd för hemvård eller stöd för privat vård samt om samordning av utbetalningen av vårdpenning med moderskaps-, den särskilda moderskaps- och föräldrapenningsperioden. För den tid familjen har rätt att få särskild moderskaps-, moderskaps- eller föräldrapenning betalas vårdpenning för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning, dock endast skillnaden mellan det sammanlagda beloppet av de vårdpenningar som skall betalas för dessa barn och föräldradagpenningen enligt 22 § 1 mom. sjukförsäkringslagen. Om familjen inte har rätt att få särskild moderskaps-, moderskaps- eller föräldrapenning, betalas i vårdpenning till slutet av ovan nämnda tid enligt sjukförsäkringslagen skillnaden mellan vårdpenningen för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning och minimibeloppet enligt 22 § 1 mom. sjukförsäkringslagen.

Det föreslås att förteckningen i 5 mom. kompletteras med partiell föräldrapenning

och faderskapspenning som betalas direkt efter föräldrapenningsperioden. Den föreslagna ändringen innebär att faderskapspenning som tas ut under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden fortfarande inte skall samordnas med vårdpenningen. Faderskapsperioden som en direkt fortsättning på föräldrapenningsperioden samordnas däremot med vårdpenningen på samma sätt som moderskaps- och föräldrapenningsperioden samordnas i dag. Vid samordning sammanräknas bägge föräldrarnas partiella föräldrapenningsperioder.

Skillnaden mellan vårdpenningarna och föräldradagpenningarna enligt sjukförsäkringslagen kan betalas oberoende av om familjen fått vårdpenning före föräldrapenningsperiodens början eller inte. I praktiken blir det aktuellt att betala skillnaden närmast bara i sådana situationer där den försäkrade får minimidagpenning enligt sjukförsäkringslagen, för närvarande 10,09 euro per dag, eller något större dagpenning.

6 §. I lagrummet bestäms om betalning av vårdtillägg till stödet för hemvård och stödet för privat vård samt om samordningen av dessa med föräldradagpenningarna enligt sjukförsäkringslagen. Om vårdtillägget i de fall som avses i 3 § 2 mom. betalas under tiden för särskild moderskaps-, moderskaps-, föräldra- eller partiell föräldrapenning beaktas vid fastställandet av vårdtillägget av föräldradagpenningen såsom familjens inkomst endast den del som överstiger det sammanlagda beloppet av de vårdpenningar som familjen under föräldradagpenningens period har rätt till. Avsikten är att på så sätt se till att familjen under föräldradagpenningens period har minst samma nivå på stödet som familjen annars skulle ha haft före föräldradagpenningens periodens början.

Det föreslås att 2 mom. kompletteras med den faderskapspenningens period som skall tas ut omedelbart efter föräldrapenningsperioden. Den föreslagna ändringen innebär att när vårdtillägget fastställs beaktas av faderskapspenningen som familjens inkomst bara den del som överstiger det sammanlagda beloppet av vårdpenningarna.

13 §. I lagrummet anges de förmåner till en familj som innebär att familjen inte har rätt att få partiell vårdpenning. Enligt gällande lag har familjen inte rätt till partiell vårdpen-

ning för den tid den har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning. Det är således inte heller ändamålsenligt att partiell vårdpenning betalas, om föräldrarna deltidsarbetar under föräldrapenningsperioden. Det föreslås också att partiell föräldrapenning fogas till 3 mom.

1.5. Lagen om ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas

1 §. I lagrummet bestäms om arbetsgivarens rätt att få ersättning om arbetsgivaren är skyldig att betala semesterlön eller semesterersättning till arbetstagaren för den tid för vilken arbetstagaren, utan att vara i arbete, har fått särskild moderskapspenning eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen. Rätt till ersättning skall inte föreligga om arbetstagaren får partiell föräldrapenning medan han eller hon deltidsarbetar. Arbetsgivaren skall dock ha rätt att få ersättning i en situation där arbetstagaren är föräldraledig från arbetet hos arbetsgivaren men får partiell föräldrapenning i samband med deltidsarbete hos en annan arbetsgivare. En förutsättning är naturligtvis att arbetsgivaren har betalat semesterlön eller semesterersättning till arbetstagaren för den aktuella tiden. Rätt till ersättning i sådana situationer har således inte en arbetsgivare för vilken deltidsarbete utförs och där arbetstagaren får partiell föräldrapenning för samma tid.

2 §. I lagrummet bestäms om beräkningssättet för och ersättningsbeloppet av ersättningen till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas. Ersättning betalas för varje kalendermånad för vilken semester intjänats under moderskaps-, den särskilda moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenningsperioden, förutsatt att antalet dagpenningdagar är minst 14 i kalendermånaden. Ersättning betalas för 2,5 dagar per kalendermånad och ersättningen motsvarar den dagpenning som betalats ut. Om dagpenningsbeloppet varierat under kalendermånaden, t.ex. på grund av förvärvsarbete, betalas ersättningen för semesterkostnaderna enligt vedertagen praxis till ett belopp som motsvarar den genomsnittliga förmånen i kalender-

månaden. Det föreslås att 3 mom. ändras så att det etablerade beräkningssättet också anges i lagen. Ersättning betalas dock högst till det belopp som arbetsgivaren varit skyldig att betala som semesterlön eller semesterersättning.

3 §. I paragrafen bestäms om förfarandet för ansökan om ersättning för semesterkostnader. Enligt lagen skall ersättning sökas hos Folkpensionsanstalten, och ersättningen betalas i efterhand efter det att arbetsgivaren betalt hela semesterlönen eller semesterersättningen för kvalifikationsåret. I fråga om sökande och betalning av ersättning samt i fråga om sökande av ändring hänvisas till sjukförsäkringslagen.

Det nuvarande ansökningsförfarandet har i praktiken lett till att arbetsgivarna varit tvungna att lämna in två olika ansökningar till Folkpensionsanstalten. Det föreslås att det nuvarande ersättningsförfarandet förenklas så arbetsgivaren kan ansöka om ersättning med en enda blankett efter det att den särskilda moderskaps-, moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningsperioden upphört. Arbetsgivaren kan då söka ersättning med en enda ansökan efter det att arbetstagarens rätt till föräldradagpenning upphört. Ersättning söks således efter det att arbetstagaren tagit ut alla föräldradagpenningperioder för barnet i fråga, t.ex. efter moderskaps- och föräldrapenningsperioden eller efter faderskaps- och föräldrapenningsperioden. Enligt propositionen skall ersättning inte längre sökas enligt kvalifikationsår, utan arbetsgivaren kan söka ersättning med en enda ansökan för alla de kostnader som uppkommit under tiden för föräldradagpenningperioden trots att föräldradagpenningperioden infaller under två olika kvalifikationsår.

Det föreslås att 1 mom. kompletteras med en bestämmelse enligt vilken ersättning skall betalas också för sådana semesterdagar som arbetstagaren intjänat och som han eller hon enligt överenskommelse med arbetsgivaren tar ut senare som sparad ledighet. I lagen föreslås inte längre bli bestämt att arbetsgivaren skall ha betalt hela semesterlönen eller semesterersättningen för kvalifikationsåret innan ersättning söks. På så sätt kan ersättning också betalas för de semesterdagar som överförts till sparad ledighet. Ersättningen till

arbetsgivaren för semesterkostnader blir dock alltid mindre än den semesterlön som arbetsgivaren betalt till sin arbetstagare, också när en del av semesterdagarna överförts till sparad ledighet.

För informativitetens skull föreslås att 2 mom. kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om ansökningstiden. I fråga om ansökan om ersättning hänvisas för närvarande till sjukförsäkringslagen. Det föreslås bli bestämt att ersättning skall sökas inom sex månader efter föräldradagpenningensperioden.

2. Närmare bestämmelser

I sjukförsäkringsförordningen finns närmare bestämmelser om vid vilken tid betalning enligt dagpenningrätten börjar, de utredningar som skall företas när föräldradagpenning söks samt om betalning av dagpenningar till den berättigade föräldern. De föreslagna ändringarna i sjukförsäkringslagen förutsätter motsvarande preciserande ändringar i sjukförsäkringsförordningen. Därför bör 9 §, 14 § 3 och 4 mom., 18 § 1 och 4-6 mom., 18 a § samt 18 b § 1 mom. sjukförsäkringsförordningen ändras så att de ändringar som den partiella föräldrapenningen och tilläggsdagarna till faderskapspenningensperioden förutsätter beaktas.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

I fråga om faderskapspenningen tillämpas

de föreslagna ändringarna på faderskapspenningensperioder som börjar efter det att sjukförsäkringslagen trätt i kraft, förutsatt att den första faderskapspenningensperioden gällande barnet i fråga börjar efter det att lagen har trätt i kraft. Sjukförsäkringslagen tillämpas dock på faderskapspenning som betalas omedelbart efter föräldrapenningensperioden, om föräldrapenningensperioden upphör när den nya lagen trätt i kraft. Det här innebär att om föräldrapenningensperioden upphör den 2 januari 2003 och om fadern har varit föräldraleddig i tolv vardagar, har fadern rätt att den 3 januari 2003 bli faderskapsledig för en period om högst tolv vardagar.

Enligt propositionen skall bestämmelserna i sjukförsäkringslagen tillämpas på moderskaps- och föräldrapenningen samt på den partiella föräldrapenningen, om moderskapspenningensperioden börjar när lagen är i kraft.

I fråga om ersättningarna till arbetsgivare för semesterkostnader träder ändringarna i kraft den 1 januari 2003.

4. Lagstiftningsordning

Lagförslagen i denna proposition förbättrar de försäkrades förmåner och erbjuder familjerna allt smidigare och mångsidigare möjligheter att använda familjeledigheter avsedda att användas för vården av nyfödda. Lagförslagen kan således behandlas i normal lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av sjukförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/1963) 14 § 1 mom. och mellanrubriken före paragrafen, 21 § 1, 3 och 4 mom., 22 § 5 mom., 23 § 2—4 mom., 23 a § och 30 § 3 mom. 2 a- och 2 b-punkten samt 5 och 6 mom.,

dessas lagrum sådana de lyder, 14 § 1 mom. i lag 1500/1995 och mellanrubriken före paragrafen i lag 1192/1990, 21 § 1 mom. i lag 1324/1990, 3 mom. i lag 1501/1994 och 4 mom. i lag 1210/1996, 22 § 5 mom. i lag 1500/1995, 23 § 2—4 mom. i nämnda lag 1210/1995 och i lag 892/2000, 23 a § i lagarna 32/1985 och 458/1986, 30 § 3 mom. 2 a- och 2 b-punkten i nämnda lagar 1324/1990 och 892/2000 samt 5 och 6 mom. i lagarna 1192/1990 och 832/1996, samt

fogas till 21 §, sådan den lyder i nämnda lagar 1324/1990, 1501/1994 och 1210/1996, ett nytt 5 mom. samt till 22 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1500/1995 och i lag 640/2001, ett nytt 5 mom., varvid det ändrade 5 mom. blir 6 mom., som följer:

Dagpenning, moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning, särskild moderskapspenning samt specialvårdspenning

14 §

I ersättning för inkomstbortfall vid arbetsoförmåga till följd av sjukdom betalas dagpenning samt vid havandeskap och barnsbörd moderskapspenning och för vård av barn eller adoptivbarn faderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning, på grund av risk för fostrets utveckling eller havandeskapet särskild moderskapspenning samt för deltagande i vård och rehabilitering av ett sjukt barn specialvårdspenning.

21 §

Rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning har en försäkrad som varit bosatt i Finland

minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller innan den försäkrade tog ett barn som avses i 5 mom. i sin vård.

Rätt till faderskaps- och föräldrapenning har barnets fader, om han deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Barnets fader har dock rätt till partiell föräldrapenning när han deltidsarbetar i enlighet med 4 mom. Denna lag tillämpas på barnets fader, om han är gift med barnets moder och inte lever åtskils från henne på grund av söndring i äktenskapet, samt på en försäkrad som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med barnets moder i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur. Om modern inte deltar i vården av barnet har fadern när han ansvarar för vården av barnet rätt till föräldrapenning, även om modern och fadern inte längre lever i gemensamt hushåll.

Försäkrade enligt 2, 3 och 5 mom. kan

sinsemellan komma överens om att dela på rätten till föräldrapenning så, att de båda samtidigt har rätt till partiell föräldrapenning. Rätt till partiell föräldrapenning föreligger, om barnets moder och fader båda två har kommit överens med sina arbetsgivare om deltidarbete under föräldrapenningsperioden så, att bägges arbetstid och lön är 40 – 60 procent av den maximala arbetstiden för heltidsanställda och den lön för heltidsarbete som tillämpas inom branschen. Avtal om deltidarbete skall ingås för minst två månader i taget. För att företagare skall ha rätt till partiell föräldrapenning förutsätts att det arbete som utförs i det egna företaget minskar till minst 40-60 procent jämfört med tidigare för en tid om minst två månader. För erhållande av partiell föräldrapenning förutsätts att föräldrarna vårdar sitt barn själva.

Rätt till föräldrapenning och till partiell föräldrapenning vid deltidarbete i enlighet med 4 mom. har även en försäkrad som i sin vård har tagit ett barn under sju år i avsikt att adoptera det, under förutsättning att den försäkrade deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet under föräldrapenningsperioden. Denna rätt har dock inte en försäkrad som har adopterat ett barn över ett år och som lever i äktenskap med föräldern eller adoptivföräldern till det barn som skall adopteras eller utan att ingå äktenskap lever i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur. En fader som har rätt till föräldrapenning eller partiell föräldrapenning har motsvarande rätt till faderskapspenning.

22 §

Partiell föräldrapenning enligt 21 § 4 mom. är hälften av det belopp som anges i 1 mom.

Till en försäkrad som åtnjuter ålderdomspension eller förtida ålderdomspension, arbetslöshetspension eller full invaliditetspension enligt 22 § 1 mom. folkpensionslagen, enligt bestämmelser som anges i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller enligt trafikförsäkringslagen eller lagen om olycksfallsförsäkring betalas moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning till det minimibelopp som avses i 1 mom.

23 §

Föräldrapenning betalas till barnets moder eller fader från utgången av moderskapspenningensperioden tills 263 vardagar har förflutit från periodens början, den första utbetalningsdagen medräknad. Om flera än ett barn har fötts på samma gång, förlängs den tid för vilken föräldrapenning betalas med 60 vardagar för varje barn utöver ett. Tiden kan också förlängas under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Har moderskapspenningensperioden enligt 1 mom. börjat tidigare än 30 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten, förlängs den tid för vilken föräldrapenning betalas med så många vardagar som moderskapspenningensperioden har börjat tidigare än 30 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten.

En försäkrad som avses i 21 § 3 mom. har rätt till faderskapspenning som betalas för sammanlagt 18 vardagar antingen under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden så, att faderskapspenning betalas för högst fyra sammanhängande perioder. Om föräldrapenning enligt 21 § 3 mom. eller partiell föräldrapenning enligt 21 § 4 mom. har betalats till fadern utan avbrott för minst de tolv sista vardagarna under föräldrapenningsperioden, har han dessutom rätt till en sammanhängande faderskapspenningsperiod om högst tolv vardagar omedelbart efter föräldrapenningsperioden. Till en fader som fullgör värnplik i aktiv tjänst eller fullgör vapenfri tjänst eller som i egenskap av reservist eller lantvärnsmän är i försvarsmaktens tjänst eller till en fader som fullgör civiltjänst betalas faderskapspenning på motsvarande sätt för den tid under vilken han har semester eller faderskapsledighet. Faderskapspenningen är härvid lika stor som den minimidagpenning som avses i 22 § 1 mom.

På grund av vården av adoptivbarn betalas föräldrapenning eller partiell föräldrapenning till en försäkrad som avses i 21 § 5 mom. eller till hans make för varje vardag under vilken vården fortgår tills 234 vardagar har förflutit från barnets födelse, dock för minst 180 vardagar. Vid adoption av flera än ett barn samtidigt förlängs föräldrapenningsperioden med 60 vardagar för varje barn utöver ett. Tiden kan också förlängas under föräldra-

penningperioden. En försäkrad som avses i 21 § 5 mom. har under föräldrapenningsperioden rätt till faderskapspenning för sammanlagt högst 18 vardagar så, att faderskapspenning betalas för högst fyra sammanhängande perioder. Om partiell föräldrapenning enligt 21 § 4 mom. eller föräldrapenning enligt 21 § 5 mom. har betalats till den försäkrade utan avbrott för minst de tolv sista vardagarna, har han dessutom rätt till faderskapspenning för högst tolv vardagar omedelbart efter föräldrapenningsperioden.

23 a §

Blir barnets mor under den tid moderskapspenning betalas på grund av sjukdom oförmögen att vårda sitt barn så, att hennes sjukdom fortgår även efter den tidsfrist som anges i 19 § 1 mom., betalas med avvikelse från vad som bestäms i 23 § föräldrapenning till fadern, om han sköter barnet och har vårdnaden om barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Föräldrapenning kan betalas till fadern under moderskapspenningensperioden för högst lika många vardagar som de för vilka moderskapspenning inte utbetalts till modern med anledning av en sådan sjukdom som gör att modern inte förmår vårda sitt barn.

Dör barnets moder under den tid för vilken utges moderskaps- och föräldrapenning, betalas med avvikelse från vad som bestäms i 23 § föräldrapenning till fadern, om han sköter barnet och har vårdnaden om barnet. Föräldrapenning betalas för högst lika många vardagar som de för vilka moderskaps- och föräldrapenning inte utbetalts på grund av moderns död.

Är fadern i förvärvsarbete eller i annat arbete utanför hemmet, är den föräldrapenning som skall betalas till honom för den tid som avses i 2 mom. lika stor som minimidagpenningen. Om barnets fader i en situation som avses i 2 mom. inte vårdar barnet och inte har vårdnaden om barnet, betalas föräldrapenningen till någon annan försäkrad som har vårdnaden om barnet, varvid på honom skall tillämpas vad som ovan bestäms om barnets fader.

30 §

Förmåner enligt denna lag skall sökas som följer:

2 a) faderskapspenning senast inom två månader efter föräldrapenningsperioden,

2 b) föräldrapenning och partiell föräldrapenning senast en månad före den dag från och med vilken sökanden önskar få den,

Har en barnaföderska inte genomgått efterundersökning hos en läkare tidigast fem och senast tolv veckor efter nedkomsten, uppkommer inte rätt till föräldrapenning eller partiell föräldrapenning, om inte folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar något annat. Närmare bestämmelser om efterundersökning utfärdas genom förordning.

Har beviljad dagpenning, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning, särskild moderskapspenning eller specialvårdspenning inte lyfts inom sex månader efter att den har stått att lyfta för den försäkrade, eller har beviljad ersättning för kostnader vid sjukdom eller havandeskap och barnsbörd inte lyfts inom sex månader efter att den beviljades, är rätten till förmånen förverkad, om det inte av någon särskild orsak prövas skäligt att besluta något annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Lagen tillämpas på moderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning, om rätt till moderskapspenning uppkommer efter det att lagen har trätt i kraft.

Lagen tillämpas på faderskapspenning, om den första faderskapspenningensperioden gällande barnet i fråga börjar efter det att lagen har trätt i kraft.

Lagen tillämpas dock på i 23 § 3 och 4 mom. avsedd faderskapspenning som betalas omedelbart efter föräldrapenningsperioden, om föräldrapenningsperioden upphör efter det att lagen har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 2 § arbetsavtalslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 4 kap. 2 § arbetsavtalslagen av den 26 januari 2001 (55/2001) nya 2 och 3 mom.
som följer:

2 §

Arbete under moderskaps- och föräldrapenningsperioden

Arbetsgivaren och arbetstagaren kan komma överens om deltidarbete och villkoren för det under den föräldrapenningsperiod som föreskrivs i 23 § 2 mom. sjukförsäkringslagen. Om arbetstagarens rätt till partiell föräldrapenning bestäms i 21 § 4 mom. sjukförsäkringslagen.

Om avbrytande av deltidarbete och om ändring av villkoren skall överenskommas. Om överenskommelse inte nås, har arbetstagaren rätt att av grundad anledning avbryta deltidarbetet samt antingen återgå till föräldradledighet enligt 1 § i detta kapitel eller börja följa sin tidigare arbetstid.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om ändring 11 a § av lagen om barndagvård**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 19 januari 1973 om barndagvård (36/1973) 11 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 1290/1999, som följer:

11 a §

Kommunen skall, utöver vad som bestäms i 11 §, se till att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare, efter utgången av den tid för

vilken moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller partiell föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) får betalas eller efter en faderskapspenningensperiod omedelbart efter föräldrapenningsperioden, kan

få en sådan av kommunen anordnad dagvårdsplats för barnet som avses i 1 § 2 eller 3 mom. och att barnet kan få dagvård tills det såsom läropliktigt enligt lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen. Dagvård skall dock anordnas under en del av dagen, när barnet innan det har nått den i lagen om grundläggande utbildning nämnda läropliktsåldern deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning.

Dagvården skall om möjligt anordnas i den form som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare önskar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

4.

Lag

om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 4 § 5 mom., 6 § 2 mom. och 13 § 3 mom. som följer:

4 §

Vårdpenning

Vårdpenning enligt stödet för hemvård betalas för den tid för vilken familjen har rätt till särskild moderskaps-, moderskaps-, föräldra- eller partiell föräldrapenning eller faderskapspenning för faderskapspenningsperioden omedelbart efter föräldrapenningsperioden enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning, likväl endast skillnaden mellan det sammanlagda beloppet av de vårdpenningar som skall betalas för dessa barn och ovan nämnda förmån enligt 22 § 1 eller 5 mom. sjukförsäkringslagen. Om familjen inte har rätt till särskild moderskaps-, moderskaps-, föräldra- eller partiell föräldrapenning, betalas i vårdpenning enligt stödet för hemvård fram till utgången av ovan

nämnda tid enligt sjukförsäkringslagen skillnaden mellan vårdpenningarna enligt stödet för hemvård för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning och minimibeloppet enligt 22 § 1 eller 5 mom. sjukförsäkringslagen.

6 §

Bestämmande av vårdtillägg

Om vårdtillägget till stödet för hemvård av barn betalas under tiden för särskild moderskaps-, moderskaps-, föräldra- eller partiell föräldrapenningsperiod eller faderskapspenningsperiod omedelbart efter föräldradagpenningsperioden enligt sjukförsäkringslagen, beaktas av ovan nämnda förmån såsom inkomst endast den del som överstiger det sammanlagda beloppet av de vårdpen-

ningar som familjen vid ifrågavarande tidpunkt har rätt till.

13 §

Partiell vårdpenning

moderskaps-, faderskaps-, föräldra- eller partiell föräldrapenning, betalas stödet likväl inte förrän den ovan avsedda tiden enligt sjukförsäkringslagen har löpt ut. Stödet betalas inte heller för den tid då särskild moderskapspenning utbetalas.

Partiell vårdpenning betalas inte för den tid då familjen har rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning eller partiell föräldrapenning. Om familjen inte har rätt till

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

5.

Lag

om ändring av lagen om ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldradagpenning betalas

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 30 mars 1994 om ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldrapenning betalas (238/1994) 1 §, 2 § 3 mom. och 3 § som följer:

1 §

Om en arbetsgivare är skyldig att betala semesterlön eller semesterersättning till en arbetstagare för den tid för vilken arbetstagaren, utan att vara i arbete, har fått särskild moderskapspenning eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning, har arbetsgivaren rätt att få ersättning från sjukförsäkringssystemet så som anges i denna lag. Arbetsgivaren har på ovan nämnda villkor rätt att få ersättning också när en arbetstagare är föräldraledig men får partiell föräldrapenning och utför deltidarbete för en annan arbetsgivare. Denna lag tillämpas också på tjänsteförhållande.

2 §

Ersättningen motsvarar den särskilda moderskapspenning eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning som betalats per dag till arbetstagaren för den tid under vilken semester intjänats. Om beloppet av särskild moderskapspenning, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning varierar under den kalendermånad som avses i 1 mom., motsvarar ersättningen den genomsnittliga ovan nämnda förmånen. I ersättning betalas inte mera än det belopp som arbetsgivaren har varit skyldig att betala i semester-

lön eller semesterersättning.

3 §

Ersättning skall sökas hos folkpensionsanstalten. Ersättningen betalas i efterhand efter den särskilda moderskapspenningperioden, moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningperioden. Ersättning betalas också för de semesterdagar som arbetstagaren intjänat och som arbetstagaren i enlighet med 4 a § semesterlagen sparar för att hålla senare såsom sparad ledighet.

Ersättning skall sökas inom sex månader efter föräldradagpenningperioden. I fråga om sökande och betalning av ersättning samt vid sökande av ändring skall förfaras så som sjukförsäkringslagen föreskriver om arbetsgivares rätt att få ersättning för lön som han har betalt.

—————
Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

—————
Helsingfors den 17 september 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Maija Perho*

*Bilaga
Parallelltexter*

1.

Lag

om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/1963) 14 § 1 mom. och mellanrubriken före paragrafen, 21 § 1, 3 och 4 mom., 22 § 5 mom., 23 § 2—4 mom., 23 a § och 30 § 3 mom. 2 a- och 2 b-punkten samt 5 och 6 mom.,

dessas lagrum sådana de lyder, 14 § 1 mom. i lag 1500/1995 och mellanrubriken före paragrafen i lag 1192/1990, 21 § 1 mom. i lag 1324/1990, 3 mom. i lag 1501/1994 och 4 mom. i lag 1210/1996, 22 § 5 mom. i lag 1500/1995, 23 § 2—4 mom. i nämnda lag 1210/1995 och i lag 892/2000, 23 a § i lagarna 32/1985 och 458/1986, 30 § 3 mom. 2 a- och 2 b-punkten i nämnda lagar 1324/1990 och 892/2000 samt 5 och 6 mom. i lagarna 1192/1990 och 832/1996, samt

fogas till 21 §, sådan den lyder i nämnda lagar 1324/1990, 1501/1994 och 1210/1996, ett nytt 5 mom. samt till 22 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1500/1995 och i lag 640/2001, ett nytt 5 mom., varvid det ändrade 5 mom. blir 6 mom., som följer:

Gällande lydelse

Dagpenning, moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning, särskild moderskapspenning samt specialvårdspenning

14 §

I ersättning för inkomstbortfall vid arbetsförmåga till följd av sjukdom betalas dagpenning samt vid havandeskap och barnsbörd moderskapspenning och för vård av barn eller adoptivbarn faderskaps- och föräldrapenning, på grund av risk för fostrets utveckling eller havandeskapet särskild moderskapspenning samt för deltagande i vård och rehabilitering av ett sjukt barn specialvårdspenning.

21 §

Rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning har en försäkrad som varit

Föreslagen lydelse

Dagpenning, moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning, särskild moderskapspenning samt specialvårdspenning

14 §

I ersättning för inkomstbortfall vid arbetsförmåga till följd av sjukdom betalas dagpenning samt vid havandeskap och barnsbörd moderskapspenning och för vård av barn eller adoptivbarn faderskaps- och föräldrapenning *samt partiell föräldrapenning*, på grund av risk för fostrets utveckling eller havandeskapet särskild moderskapspenning samt för deltagande i vård och rehabilitering av ett sjukt barn specialvårdspenning.

21 §

Rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning *samt partiell föräldrapenning*

bosatt i Finland minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller innan den försäkrade tog ett barn som avses i 4 mom. i sin vård.

 Rätt till faderskaps- och föräldrapenning har barnets fader, om han deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Denna lag tillämpas på barnets fader, om han är gift med barnets moder och inte lever åtskils från henne på grund av söndring i äktenskapet, samt på en försäkrad som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med barnets moder i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur. Om modern inte deltar i vården av barnet har fadern när han ansvarar för vården av barnet rätt till föräldrapenning, även om modern och fadern inte längre lever i gemensamt hushåll.

Rätt till föräldrapenning har även en försäkrad som i sin vård har tagit ett barn under sju år i avsikt att adoptera det, under förutsättning att den försäkrade deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Denna rätt har dock inte en försäkrad som lever i äk-

ning har en försäkrad som varit bosatt i Finland minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller innan den försäkrade tog ett barn som avses i 5 mom. i sin vård.

 Rätt till faderskaps- och föräldrapenning har barnets fader, om han deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. *Barnets fader har dock rätt till partiell föräldrapenning när han deltidsarbetar i enlighet med 4 mom.* Denna lag tillämpas på barnets fader, om han är gift med barnets moder och inte lever åtskils från henne på grund av söndring i äktenskapet, samt på en försäkrad som utan att ingå äktenskap fortgående lever tillsammans med barnets moder i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur. Om modern inte deltar i vården av barnet har fadern när han ansvarar för vården av barnet rätt till föräldrapenning, även om modern och fadern inte längre lever i gemensamt hushåll.

Försäkrade enligt 2, 3 och 5 mom. kan sinsemellan komma överens om att dela på rätten till föräldrapenning så, att de båda samtidigt har rätt till partiell föräldrapenning. Rätt till partiell föräldrapenning föreligger, om barnets moder och fader båda två har kommit överens med sina arbetsgivare om deltidsarbete under föräldrapenningsperioden så, att bägges arbetstid och lönen är 40—60 procent av den maximala arbetstiden för heltidsanställda och den lönen för heltidsarbete som tillämpas inom branschen. Avtal om deltidsarbete skall ingås för minst två månader i taget. För att företagare skall ha rätt till partiell föräldrapenning förutsätts att det arbete som utförs i det egna företaget minskar till minst 40—60 procent jämfört med tidigare för en tid om minst två månader. För erhållande av partiell föräldrapenning förutsätts att föräldrarna vårdar sitt barn själva.

Rätt till föräldrapenning och till partiell föräldrapenning vid deltidsarbete i enlighet med 4 mom. har även en försäkrad som i sin vård har tagit ett barn under sju år i avsikt att adoptera det, under förutsättning att den försäkrade deltar i vården av barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför

Gällande lydelse

tenskap med föräldern eller adoptivföräldern till det barn som skall adopteras eller, utan att ingå äktenskap, lever i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur *med en sådan person*. En fader som har rätt till föräldrapenning har motsvarande rätt till faderskapspenning.

Föreslagen lydelse

hemmet *under föräldrapenningsperioden*. Denna rätt har dock inte en försäkrad *som har adopterat ett barn över ett år och som lever i äktenskap med föräldern eller adoptivföräldern till det barn som skall adopteras eller utan att ingå äktenskap lever i gemensamt hushåll under förhållanden av äktenskapsliknande natur*. En fader som har rätt till föräldrapenning *eller partiell föräldrapenning* har motsvarande rätt till faderskapspenning.

22 §

En försäkrad som åtnjuter ålderdomspension eller förtida ålderdomspension, arbetslöshetspension eller full invaliditetspension enligt folkpensionslagen, enligt stadganden eller bestämmelser som anges i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller enligt trafikförsäkringslagen eller lagen om olycksfallsförsäkring betalas moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning till det minimibelopp som avses i 1 mom.

Partiell föräldrapenning enligt 21 § 4 mom. är hälften av det belopp som anges i 1 mom.

Till en försäkrad som åtnjuter ålderdomspension eller förtida ålderdomspension, arbetslöshetspension eller full invaliditetspension enligt 22 § 1 mom. folkpensionslagen, enligt bestämmelser som anges i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller enligt trafikförsäkringslagen eller lagen om olycksfallsförsäkring betalas moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning till det minimibelopp som avses i 1 mom.

23 §

Dör barnets moder under den tid för vilken utges moderskaps- eller föräldrapenning, betalas med avvikelse från vad som stadgas i 23 §, föräldrapenning till fadern, om han har vårdnaden om barnet. Föräldrapenning betalas för högst lika många vardagar som de för vilka moderskaps- och föräldrapenning inte utbetalts på grund av moderns död. Är fadern i förvärvsarbete eller i annat arbete utanför hemmet, är den föräldrapenning som skall betalas till honom för denna tid lika stor som minimidagpenningen. Har barnets fader inte vårdnaden om barnet, betalas föräldrapenningen till annan försäkrad som har vårdnaden om barnet, varvid på honom skall tillämpas vad som ovan stadgas om barnets fader.

I 1 mom. nämnd föräldrapenning och dagpenning betalas inte till försäkrad för samma tid.

Vad som i denna paragraf är stadgat om moder och fader skall ha motsvarande till-

Föräldrapenning betalas till barnets moder eller fader från utgången av moderskapspenningensperioden tills 263 vardagar har förflutit från periodens början, den första utbetalningsdagen medräknad. Om flera än ett barn har fötts på samma gång, förlängs den tid för vilken föräldrapenning betalas med 60 vardagar för varje barn utöver ett. Tiden kan också förlängas under moderskaps- eller föräldrapenningsperioden. Har moderskapspenningensperioden enligt 1 mom. börjat tidigare än 30 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten, förlängs den tid för vilken föräldrapenning betalas med så många vardagar som moderskapspenningensperioden har börjat tidigare än 30 vardagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten.

En försäkrad som avses i 21 § 3 mom. har rätt till faderskapspenning som betalas för sammanlagt 18 vardagar antingen under moderskaps- eller föräldrapenningsperio-

lämpning på adoptivmoder och adoptivfäder.

den så, att faderskapspenning betalas för högst fyra sammanhängande perioder. Om föräldrapenning enligt 21 § 3 mom. eller partiell föräldrapenning enligt 21 § 4 mom. har betalats till fadern utan avbrott för minst de tolv sista vardagarna under föräldrapenningsperioden, har han dessutom rätt till en sammanhängande faderskapspenningsperiod om högst tolv vardagar omedelbart efter föräldrapenningsperioden. Till en fader som fullgör värnplikt i aktiv tjänst eller fullgör vapenfri tjänst eller som i egenskap av reservist eller lantvärnsman är i försvarsmaktens tjänst eller till en fader som fullgör civiltjänst betalas faderskapspenning på motsvarande sätt för den tid under vilken han har semester eller faderskapsledighet. Faderskapspenningen är härvid lika stor som den minimidagpenning som avses i 22 § 1 mom.

På grund av vården av adoptivbarn betalas föräldrapenning eller partiell föräldrapenning till en försäkrad som avses i 21 § 5 mom. eller till hans make för varje vardag under vilken vården fortgår tills 234 vardagar har förflutit från barnets födelse, dock för minst 180 vardagar. Vid adoption av flera än ett barn samtidigt förlängs föräldrapenningsperioden med 60 vardagar för varje barn utöver ett. Tiden kan också förlängas under föräldrapenningsperioden. En försäkrad som avses i 21 § 5 mom. har under föräldrapenningsperioden rätt till faderskapspenning för sammanlagt högst 18 vardagar så, att faderskapspenning betalas för högst fyra sammanhängande perioder. Om partiell föräldrapenning enligt 21 § 4 mom. eller föräldrapenning enligt 21 § 5 mom. har betalats till den försäkrade utan avbrott för minst de tolv sista vardagarna, har han dessutom rätt till faderskapspenning för högst tolv vardagar omedelbart efter föräldrapenningsperioden.

23 a §

Dör barnets moder under den tid för vilken utges moderskaps- eller föräldrapenning, betalas med avvikelse från vad som stadgas i 23 §, föräldrapenning till fadern, om han har vårdnaden om barnet. Föräldrapenning betalas för högst lika många vardag-

23 a §

Blir barnets mor under den tid moderskapspenning betalas på grund av sjukdom oförmögen att vårda sitt barn så, att hennes sjukdom fortgår även efter den tidsfrist som anges i 19 § 1 mom., betalas med avvikelse från vad som bestäms i 23 § för-

Gällande lydelse

gar som de för vilka moderskaps- och föräldrapenning inte utbetalts på grund av moderns död. Är fadern i förvärvsarbete eller i annat arbete utanför hemmet, är den föräldrapenning som skall betalas till honom för denna tid lika stor som minimidagpenningen. Har barnets fader inte vårdnaden om barnet, betalas föräldrapenningen till annan försäkrad som har vårdnaden om barnet, varvid på honom skall tillämpas vad som ovan stadgas om barnets fader.

I 1 mom. nämnd föräldrapenning och dagpenning betalas inte till försäkrad för samma tid.

Vad som i denna paragraf är stadgat om moder och fader skall ha motsvarande tillämpning på adoptivmoder och adoptivfader

Föreslagen lydelse

äldrapenning till fadern, om han sköter barnet och har vårdnaden om barnet och inte är i förvärvsarbete eller annat arbete utanför hemmet. Föräldrapenning kan betalas till fadern under moderskapspenningens perioden för högst lika många vardagar som de för vilka moderskapspenning inte utbetalts till modern med anledning av en sådan sjukdom som gör att modern inte förmår vårda sitt barn.

Dör barnets moder under den tid för vilken utges moderskaps- och föräldrapenning, betalas med avvikelse från vad som bestäms i 23 § föräldrapenning till fadern, om han sköter barnet och har vårdnaden om barnet. Föräldrapenning betalas för högst lika många vardagar som de för vilka moderskaps- och föräldrapenning inte utbetalts på grund av moderns död.

Är fadern i förvärvsarbete eller i annat arbete utanför hemmet, är den föräldrapenning som skall betalas till honom för den tid som avses i 2 mom. lika stor som minimidagpenningen. Om barnets fader i en situation som avses i 2 mom. inte vårdar barnet och inte har vårdnaden om barnet, betalas föräldrapenningen till någon annan försäkrad som har vårdnaden om barnet, varvid på honom skall tillämpas vad som ovan bestäms om barnets fader.

30 §

Förmåner enligt denna lag skall sökas som följer:

2 a) faderskapspenning inom två månader från det att rätten till faderskapspenning upphört,

2 b) föräldrapenning senast en månad före den dag från och med vilken sökanden önskar få den,

Har en barnaföderska inte genomgått efterundersökning hos en läkare tidigast fem och senast tolv veckor efter nedkomsten, uppkommer inte rätt till föräldrapenning och har fadern inte rätt till faderskapspenning under föräldrapenningsperioden, om inte folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar något annat. Närmare stadganden om efterundersökning utfärdas genom för-

Förmåner enligt denna lag skall sökas som följer:

2 a) faderskapspenning *senast* inom två månader *efter föräldrapenningsperioden*,

2 b) föräldrapenning *och partiell föräldrapenning* senast en månad före den dag från och med vilken sökanden önskar få den,

Har en barnaföderska inte genomgått efterundersökning hos en läkare tidigast fem och senast tolv veckor efter nedkomsten, uppkommer inte rätt till föräldrapenning *eller partiell föräldrapenning*, om inte folkpensionsanstalten av särskilda skäl beslutar något annat. Närmare *bestämmelser* om efterundersökning utfärdas genom förordning.

ordning.

Har beviljad dagpenning, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning, särskild moderskapspenning eller specialvårdspenning inte lyfts inom sex månader efter att den har stått att lyfta för den försäkrade, eller har beviljad ersättning för kostnader vid sjukdom eller havandeskap och barnsbörd inte lyfts inom sex månader efter att den beviljades, är rätten till förmånen förverkad, om det inte av någon särskild orsak prövas skäligt att besluta något annat.

Har beviljad dagpenning, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning *eller partiell föräldrapenning*, särskild moderskapspenning eller specialvårdspenning inte lyfts inom sex månader efter att den har stått att lyfta för den försäkrade, eller har beviljad ersättning för kostnader vid sjukdom eller havandeskap och barnsbörd inte lyfts inom sex månader efter att den beviljades, är rätten till förmånen förverkad, om det inte av någon särskild orsak prövas skäligt att besluta något annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Lagen tillämpas på moderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning, om rätt till moderskapspenning uppkommer efter det att lagen har trätt i kraft.

Lagen tillämpas på faderskapspenning, om den första faderskapspenningsperioden gällande barnet i fråga börjar efter det att lagen har trätt i kraft.

Lagen tillämpas dock på i 23 § 3 och 4 mom. avsedd faderskapspenning som betalas omedelbart efter föräldrapenningsperioden, om föräldrapenningsperioden upphör efter det att lagen har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 19 januari 1973 om barndagvård (36/1973) 11 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 1290/1999, som följer:

Gällande lydelse

11 a §
Kommunen skall, utöver vad som be-

Föreslagen lydelse

11 a §
Kommunen skall, utöver vad som be-

Gällande lydelse

stäms i 11 §, se till att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare, efter utgången av den tid för vilken moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) får betalas, kan få en sådan av kommunen anordnad dagvårdsplats för barnet som avses i 1 § 2 eller 3 mom. och att barnet kan få dagvård tills det såsom läropliktigt enligt lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen. Dagvård skall dock anordnas under en del av dagen, när barnet innan det har nått den i lagen om grundläggande utbildning nämnda läropliktsåldern deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning. Dagvården skall om möjligt anordnas i den form som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare önskar.

Föreslagen lydelse

stäms i 11 §, se till att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare, efter utgången av den tid för vilken moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning *eller partiell föräldrapenning* enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) får betalas *eller efter en faderskapspenningssperiod omedelbart efter föräldrapenningssperioden*, kan få en sådan av kommunen anordnad dagvårdsplats för barnet som avses i 1 § 2 eller 3 mom. och att barnet kan få dagvård tills det såsom läropliktigt enligt lagen om grundläggande utbildning inleder den grundläggande utbildningen. Dagvård skall dock anordnas under en del av dagen, när barnet innan det har nått den i lagen om grundläggande utbildning nämnda läropliktsåldern deltar i förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning. Dagvården skall om möjligt anordnas i den form som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare önskar.

 Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.
 Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

4.**Lag**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 20 december 1996 om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) 4 § 5 mom., 6 § 2 mom. och 13 § 3 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Vårdpenning

 Vårdpenning enligt stödet för hemvård betalas för den tid för vilken familjen har

 Vårdpenning enligt stödet för hemvård betalas för den tid för vilken familjen har

rätt till särskild moderskaps-, moderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63) för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning, likväl endast skillnaden mellan det sammanlagda beloppet av de vårdpenningar som skall betalas för dessa barn och föräldrapenningen enligt 22 § 1 mom. sjukförsäkringslagen. Om familjen inte har rätt till moderskaps- eller föräldrapenning, betalas i vårdpenning enligt stödet för hemvård fram till utgången av ovan nämnda tid enligt sjukförsäkringslagen skillnaden mellan vårdpenningarna enligt stödet för hemvård för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning och minimibeloppet enligt 22 § 1 mom. sjukförsäkringslagen.

rätt till särskild moderskaps-, moderskaps-, föräldra- eller *partiell föräldrapenning eller faderskapspenning för faderskapspenningsperioden omedelbart* efter föräldrapenningsperioden enligt sjukförsäkringslagen (364/1963) för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning, likväl endast skillnaden mellan det sammanlagda beloppet av de vårdpenningar som skall betalas för dessa barn och ovan nämnda förmån enligt 22 § 1 eller 5 mom. sjukförsäkringslagen. Om familjen inte har rätt till särskild moderskaps-, moderskaps-, föräldra- eller *partiell föräldrapenning*, betalas i vårdpenning enligt stödet för hemvård fram till utgången av ovan nämnda tid enligt sjukförsäkringslagen skillnaden mellan vårdpenningarna enligt stödet för hemvård för de barn i familjen som berättigar till vårdpenning och minimibeloppet enligt 22 § 1 eller 5 mom. sjukförsäkringslagen.

6 §

Bestämmande av vårdtillägg

Om vårdtillägget till stödet för hemvård av barn betalas under tiden för särskild moderskaps-, moderskaps- eller föräldrapenningsperiod enligt sjukförsäkringslagen, beaktas av föräldrapenningen såsom inkomst endast den del som överstiger det sammanlagda beloppet av de vårdpenningar som familjen vid ifrågavarande tidpunkt har rätt till.

Om vårdtillägget till stödet för hemvård av barn betalas under tiden för särskild moderskaps-, moderskaps-, föräldra- eller *partiell föräldrapenningsperiod eller faderskapspenningsperiod omedelbart efter föräldradagpenningsperioden* enligt sjukförsäkringslagen, beaktas av ovan nämnda förmån såsom inkomst endast den del som överstiger det sammanlagda beloppet av de vårdpenningar som familjen vid ifrågavarande tidpunkt har rätt till.

13 §

Partiell vårdpenning

Partiell vårdpenning betalas inte för den tid då familjen har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning. Om familjen inte har rätt till moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning, betalas stödet likväl inte förrän den ovan avsedda ti-

Partiell vårdpenning betalas inte för den tid då familjen har rätt till moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning *eller partiell föräldrapenning*. Om familjen inte har rätt till moderskaps-, faderskaps-, föräldra- eller *partiell föräldrapenning*, betalas stödet lik-

Gällande lydelse

den enligt sjukförsäkringslagen har löpt ut. Stödet betalas inte heller för den tid då särskild moderskapspenning utbetalas.

Föreslagen lydelse

väl inte förrän den ovan avsedda tiden enligt sjukförsäkringslagen har löpt ut. Stödet betalas inte heller för den tid då särskild moderskapspenning utbetalas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

5.**Lag**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 30 mars 1994 om ersättning till arbetsgivare för semesterkostnader för den tid föräldrapenning betalas (238/1994) 1 §, 2 § 3 mom. och 3 § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Om en arbetsgivare har betalt semesterlön eller semesterersättning till en arbetstagare för den tid för vilken arbetstagaren, utan att vara i arbete, har fått särskild moderskapspenning eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen (364/63), har arbetsgivaren rätt att få ersättning från sjukförsäkringssystemet så som anges i denna lag. Denna lag tillämpas också på tjänsteförhållande.

Föreslagen lydelse

1 §

Om en arbetsgivare *är skyldig att betala* semesterlön eller semesterersättning till en arbetstagare för den tid för vilken arbetstagaren, utan att vara i arbete, har fått särskild moderskapspenning eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning, har arbetsgivaren rätt att få ersättning från sjukförsäkringssystemet så som anges i denna lag. *Arbetsgivaren har på ovan nämnda villkor rätt att få ersättning också när en arbetstagare är föräldraledig men får partiell föräldrapenning och utför deltidsarbete för en annan arbetsgivare.* Denna lag tillämpas också på tjänsteförhållande.

2 §

Ersättningen motsvarar den särskilda moderskapspenning eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning som betalats per dag till arbetstagaren för den tid under vilken semester intjänats. I ersättning betalas inte mera än det belopp som arbetsgivaren har varit skyldig att betala i semesterlön

Ersättningen motsvarar den särskilda moderskapspenning eller moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning som betalats per dag till arbetstagaren för den tid under vilken semester intjänats. *Om beloppet av särskild moderskapspenning, moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning varierar*

eller semesterersättning.

3 §

Ersättning skall sökas hos folkpensionsanstalten. Ersättningen betalas i efterhand när arbetsgivaren har betalt hela den semesterlön eller semesterersättning som gäller kvalifikationsåret.

I fråga om sökande och betalning av ersättning samt vid sökande av ändring skall förfaras så som sjukförsäkringslagen stadgar om arbetsgivares rätt att få ersättning för lön som han har betalt.

3 §

under den kalendermånad som avses i 1 mom., motsvarar ersättningen den genomsnittliga ovan nämnda förmånen. I ersättning betalas inte mera än det belopp som arbetsgivaren har varit skyldig att betala i semesterlön eller semesterersättning.

Ersättning skall sökas hos folkpensionsanstalten. Ersättningen betalas i efterhand efter den särskilda moderskapspenningssperioden, moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningsperioden. Ersättning betalas också för de semesterdagar som arbetstagaren intjänat och som arbetstagaren i enlighet med 4 a § semesterlagen sparar för att hålla senare såsom sparad ledighet.

Ersättning skall sökas inom sex månader efter föräldradagpenningssperioden. I fråga om sökande och betalning av ersättning samt vid sökande av ändring skall förfaras så som sjukförsäkringslagen föreskriver om arbetsgivares rätt att få ersättning för lön som han har betalt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
